24րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6619 — 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1907 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ — 21 ՌԱՄԱԶԱՆ 1325 — 28 Octobre 1907 — 24me. année № 6619

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 80 Ղրշ.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 45 »
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 108 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 25 Ֆրք.
» » » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 20 »
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قره‌كين بوياجيان
درعليه غلطه

"ARÉVELK,,
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur - Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԳՐԱԲԱՐ, ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ, ԳԱՒԱՌԱԲԱՐԲԱՌ

(ՆՈՐ ԼԵԶՈՒԻՆ ՍԱՏԱՐՆԵՐԸ)

Ե.

Որքան որ մէկ կողմէ ժողովրդական բարբառը կամ ռամկօրէնը՝ անաղդ օտար գրականութենէն՝ աճած է իր բնիկ միջավայրին հարազատութեանը մէջ, և հետևաբար տէր ու պահապան՝ աւելի հայացի նկարագրի մը, միւս կողմէ ան՝ խօսուած ըլլալով ազգին ամէն դասակարգերէն, կրած է ինքն իր մէջ բազմաթիւ աղաւաղումներ։ Լեզուի մը աղաւաղումները մէկ պատճառէ մը չէ՛ որ կը կազմուին։ Գրականին այլասերման կամ աղճատման պայմանները վերը համառօտակի յիշեցի։ Ռամկօրէնին աղճատման գլխաւոր պատճառներ եղած են նախ՝ անգիր հանգամանքը որով ան խօսուած ու վարուած է անսանձ,—առանց քերականութեան։ Երկրո՛րդ, խօսող ժողովուրդին առանձի՛ն-առանձին աշխարհագրական ու կլիմայական դիրքերու բնական ազդակները։ Երրորդ՝ եկած անցած տարրերու թողած հետքերը, որոնք ո՛չ նուազ յայտնի են լեզուին նաև գրական մասին վրայ։ Այս երեք հիմնական պատճառներով ազդուած ժողովրդական բարբառն՝ իր անգիր ու աղաւաղ հանգամանքին հակառակ, դարձեալ աւելի հարազատ տարր մըն է քան գրականը՝ շատ մասերու մէջ. ինչպէս երկրագործական, ընտանեկան և վերացական բառերու կամ լեզուակազմութեան մէջ։ Մինչ բնական բերումով զուրկ է ան կամ աղքատ ու անհարազատ՝ ա՛յն մասերով՝ որոնք մատենագրական լեզուին սեփական կրնային ըլլալ։

Գրականին պէս, ժողովրդական բարբա՛ռն ալ, անցած ըլլալով զանազան շրջաններէ, հասած է արդի ժամանակուան մեծագոյն աղաւաղեալ շրջանին, այդ աղաւաղումներն ըլլալով բնական հետևանք եկած ու անցած բազմապիսի անհեստական ազդեցութիւններուն, և ցեղին՝ տեղէտեղ ցրիւ կամ ինքնամփոփ և անգիր մնալուն։

Այդ բնական աղաւաղ հանգամանքը սակայն, ոչինչ չի պակսեցներ ա՛յն արժէքէն՝ զոր ունի ժողովրդական բարբառը։ Ան ունի իրական արժանիք մը լեզուաբանական ամէ՛ն կողմերով։ Ան ունի իր աղաւաղ, ծպտեալ ձեւերուն տակ՝ աւելի՛ հնութիւն, և անոնց քով ունի նաեւ ա՛յն տեսակ լեզուական հարազատ տարրեր, կամ այն տեսակ կոշտ, անտաշ՝ բայց հին լեզուամասեր՝ որոնք իրենց նախաւոր նշանակութիւններովը կամ հնաքրքրական զանազան ձեւերովը՝ լեզուագիտական շատ առեղծուածներու վրայէն ծածկութեան քօղը կրնան մերկանալ, հայ լեզուն քննողին վարանոտ աչացը, և մեծ կարեւորութիւն ստանալ անո՛նց քով, որոնք արդի համեմատական լեզուաքննութեան հետամուտ են» (Հ. Ս. Տէրվիշեան)։

Շատ չըլլար որ ժողովրդական այս նեխուած բարբառին վրայ դարձաւ հայ բանասիրութեան ուշադրութիւնը, այնպէս որ կարելի է ըսել թէ՝ Պոլսահայ գրականութեան համար տակաւին անծանօթ աշխարհ մըն է ժողովրդական բարբառը։

Հիմա այդ անկարեւոր ու լքուած բարբառին մէկ քանի ցայտուն կողմերը, մեզի, Պոլսահայ գրական աշխարհին ծանօթացուցան ու կը ծանօթացուին։ Անոր գրեթէ բոլոր մասերը,— քերականութիւն, բառագանձ, տաղերգ, ոճ, առածք, առակ ու հէքեաթ— ունեցանք գաւառացի բանահաւաքներու շնորհիւ։ Թէեւ հրապարակել, լոյս աշխարհ եկած գործեր չեղան անոնք, և հայ բանասիրութիւնը հիմա՛, որքան ատկէ տարիներ առաջ՝ միեւնոյն ագիտութեան մէջ կը խարխափի ու կ'անգիտանայ ծանկալին տարրի մը բարեբաղդ գոյութիւնը՝ զատուած գրաբարին ու նորակազմ աշխարհաբարին քով։

Գաւառաբարբառին մէջ քերականօրէն դիտելի գլխաւոր յատկանիշ մը կայ որ բնական ըլլալով աչքի կը զարնէ։ Ան աճած ու խօսուած ըլլալով գրաբարին ու աշխարհաբարին մէջտեղ, պահած է իրեն ուրոյն քերականութիւնը։ Ա՛յն կէտի մէջ որ կուռ ու վայելուչ է գրաբարը՝ հետեւած է անոր, իսկ հո՛ն ուր ան կը դժուարանայ, կը խրթնանայ և հասարակ գործածութեանց համար շատ բարձր է, գաւառաբարբառն հետեւած է աշխարհիկ լեզուին յատուկ պարզ ու կակուղ ձեւերուն։ Այս պատճառով ալ, գաւառաբարբառն եղած է իրապէս ներկո՛ւռ լեզու մը, և միջին լեզու մը, և միջին եզրը՝ հին և նոր հայերէնին։ Տեսնենք թէ պիտի կրնա՞յ արդարացնել այն դերը զոր կը սպասեն իր թաքուն գանձերէն։

Ես կը կարծեմ որ գաւառաբարբառ բառը կոչուած է մեծ դեր խաղալու գրաբար-աշխարհաբարի հարցին լուծմանը մէջ, միայն թէ լրջօրէն ուսումնասիրուի այդ բարբառը՝ ձեռնհաս բանասէր-լեզուաբաններու կողմէ։

Սխալ պիտի ըլլայ աշխարհաբար լեզուին վերջնական ձեւ մը տալը՝ առանց գրաբարին օժանդակութեանը, բայց սխալէ մը աւելի սխալ պիտի ըլլայ՝ երբ առանց ի նկատի առնելու գաւառաբարբառին լեզուաբանական ու քերականական կազմութիւնը՝ պատրաստուի նոր ընթացիկ և ընդհանուր հայերէնին քերականութիւնը։

Վարը պարզուելիք օրինակներէն որոշ կարելի է ըմբռնել թէ գաւառաբարբառն ունի ա՛յն տեսակ կազմութիւն մը, այն տեսակ նկարագիր մը, որ ո՛չ բոլորովին գրաբար է, ոչ պարզ աշխարհաբար։ Անոնցմէ երկուքին ալ նմանութիւններ ունենալուն հետ [illegible] սեփական ձեւեր, որոնք իր միջասահման նկարագիրն ու անուշութիւնները կը կազմեն։

Հետեւաբար ապագան պիտի պահանջէ և պէտք է ցուցնէ գաւառաբարբառին սեփական ուժերուն միացումը՝ նոր հայերէնին հետ։

Ինչպէս որ հին ու նոր հայերէնի հարցին էական կէտերը հոլովական կարգ մը ձեւերն են, այնպէս ալ գաւառաբարբառին համար։ Սակայն ուշադիր եղողը պիտի վկայէ ինծի հետ որ, գաւառականին մէջ յապաւման կանոնին ճահաբար գործածուիլը, և հին ու նոր հայերէնին միջև համաձայնական միջին եզր մը գրաւած ըլլալն՝ իրեն տուած են, անգիր հանգամանքին հակառակ, գրական առոյգ բարձրութիւն մը։

Օրինակներով խօսինք.

Գաւառաբարբառի մէջ հոլովական ձեւերը կը կազմուին անգիր քերականութեան մը միօրինակ ու որոշ կանոններուն համաձայն, այնչափ որ նախանձը պիտի գրգռէ միօրինասէր աշխարհաբարեաններուն։ Առանց բացառութեան՝

—թիւն վերջացող բառերը, որ թեն կամ թին սղեալ ձեւերով միայն գոյութիւն ունին գաւառաբարբառի մէջ՝ կը հոլովուին այսպէս.

Եզակի
Ուղղ.՝ թէն կամ թին
Սեռ.՝ թնի
Տրկ.՝ թնի
Բցռկ.՝ թնից կամ թնէ
Գրծկ.՝ թնով

Յոգնակին բնաւ չի գործածուիր, խօսքին իմաստէն ինքնին կը հասկցուի թէ՝ գործածուած գոյականը (միայն թիւն (թեն) վերջացողներու համար) եզակի՞ է թէ յոգնակի։ Ինչպէս յայտնի կ'երեւայ վերի օրինակէն, թիւն (թեն) վերջացող վերացական բառերը գաւառաբարբառի մէջ կը հոլովուին տառի մը (է կամ ի) զեղչումով,—ծուրթեն՝ (խնծութիւն), ծուրթնի, ծուրթնից կամ ծուրթնէ, ծուրթնով։ Ու կը կազմեն այսպէս աւելի կարճ, քաղցրահունչ ու վայելուչ հոլովաձեւ մը քան վէճի առարկայ աշխարհաբարին՝— ծուրթիւն, ծուրթիւնի, ծուրթիւնէ կամ ծուրթեան (*), ծուրթիւնով,—աւելի երկար և աւելորդ երկբարբառով մը (ու[իու]) զանգաղուած։ Գրաբարի թեան, թեամբ ձեւերէն ալ խոյս զերծ՝—ծուրթեան, ծուրթեամբ ևն.։

Պարզ է թէ ոչինչ մերժելի չկայ գաւառաբարբառին մէջ՝ թին կամ աւելի քաղցր ու կարճ թեն, թին կամ թին (այս վերջինը՝ տարբեր գաւառաբարբառներու յատուկ) վերջացող բառերու հոլովական միջասահման ձեւին մէջ։ Ան՝ խնամով զգուշացած է անհարթ ձեւերէ, որոնց տէր են Գրաբարն ու Աշխարհաբարն իրենց կարգին առանձին-առանձին։

ՇԼՄԻՐ

(*) Նկատելի է որ գաւառաբարբառը բացառական հոլովի մէջ համաձայնութեան որոշ կէտ մը ունի Գրաբարին ու Աշխարհաբարին հետ։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

ԱՌ «ԹԱԹՈՒԼ ՎԱՆԱՆԴԱՅԻ»Ն

(Վերջին մաս)

Թաթուլ Վանանդացին կը պնդէ որ իր յօդուածները անպատճառ «այերու և վաչերու» տեղի տուած են, և երբ փաստ մէջտեղ կը բերէ Գամէրի յօդուածը, ուր յիշատակութիւն մը ըրած էր իր և իմ յօդուածներուն, վկայութեան կը կոչէ վարժարաններ ու անոնց մէջ բնակողները, երբ փաստ կը ծառայեցնէ՝ իր յօդուածոց Արեւելք օրաթերթին առաջին էջին մէջ տպուիլը և երկու ընդդիմաբանից իրեն [illegible] իրեն տրուած ըլլար «զոր ինչ գրեցի՝ գրեցի»,—երբ ապացոյց կը յիշատակէ միահամուռ վկայութիւններ ու շնորհակալութիւններ բարեկամաց և իր յօդուածներուն անպատասխանի մնալը, և երբ ապացոյցներու պսակ՝ թէ իր «նպատակին հասած է և հասարակաց գնահատման արժանացած է» և թէ իր յօդուածները պարունակող Արեւելքը նոյն օրերուն մեծ թուով սպառում ունեցած է։ Եթէ այդ կոչումները ապացոյց ու զովեստ կը կազմեն ձեր յօդուածներուն՝ կը ցաւինք ըսելու որ մենք ալ այդ տեսակէտներով պատիւ կ'ունենանք բարձակից ու մրցակից ըլլալու ձեզ հետ։ Եւ սակայն ձեր այդ խօսքերով համեստութեան պատուականին տակ ուրիշ բան չէք ուզեր ըսել բայց եթէ՝ «չէի ուզեր անձիս վրայ խօսիլ, և սակայն՝ անհնարին է լռել և ուրիշ բանի վրայ խօսիլ, որովհետեւ այն օրէն ի վեր որ մայրաքաղաքս կը գտնուիմ, հայ համայնքը ինձմով միայն կը զբաղի, ամէն օք հաճոյք կը զգայ գլխ մաքի ընելու. ա՛լ ես ինծի չեմ վերաբերիր։ Պոլսեցիք հմայուած են ինձմով. յօդուածներ՝ զոր կը գրեմ, ձեռքէ ձեռք կը յափշտակուին։ Եւ նոյն իսկ Արեւելքը ինծի պարտական պիտի մնայ միշտ, քանի որ միայն իմ աշխատակցութեամբս է որ նոր և բազմաթիւ ընթերցողներու մէջ ծաւալում կը գտնէ!!!

Գաղղիերէն լեզուի համար ըսած էինք թէ սորվուած ենք գրեթէ «մայրենի լեզուէն ա՛լ աւելի յարգանք ընծայել՝ իր կարեւորութեան համար», որուն պատասխան տուած էինք. «Եթէ մենք մայրենի լեզուէն աւելի յարգ տալու ըլլանք ո՛և է լեզուի մը, մեծ հարուած տուած կ'ըլլանք քրմնաթօր աշխատութիւններով կոկուած տոհմիկ բարբառին և մեր իսկ գրչով փոյփայած կ'ըլլանք օտարամոլութիւնը»։ Կա՞յ արդեօք ուրիշ մէկը, բացի Թաթուլէն, որ ուրիշ կերպով ուզէ մեկնել իր գրչի վրիպակը։ Լաւագոյն չէ՞ր ըսել, մեղա՛յ, սխալեր եմ, Տէր Աստուած։

«Խեղաթիւրուած» բառը գնդասեղի խայթումներ տուեր է մեր Վանանդացիին։ Ողջմտութեան վրայ յեցած՝ կը պնդենք դարձեալ՝ թէ դուք, «դպրոցական պարգեւաբաշխութեանց համեմատական արժէք»ի հեղինակը, խեղաթիւրած էք երեք ակնյայտնի դէպք։ 1. Կեդր. Վրժ.ի սանին կարդացած ճառին համար հրապարակաւ յայտարարեցիք թէ «նա գրած չէր այդ ճառը» այլ Կուրտիկեան էֆ.ն, և ծանօթ է ձեզ թէ որքա՛ն զօրաւոր կերպով հերքուեցաւ ձեր ըսածը նոյն հմուտ ուսուցչէն։ 2. Խեղաթիւրուած է վնն. աշակերտին անպաշտօնութեան դերը, ու բարեկարգական ոգի մը առաջնորդած է զձեզ։ Հոս սակայն՝ այս պարզուկ նախադասութեան առջեւ, Թաթուլ Վանանդացին կանգ կ'առնու բաւական երկար։ Հրաշէկ շանթերու խուրձեր ձեռքերու մէջ բռնած՝ կը մօտենայ ինծի հեւ ի հեւ, «կծու ճշմարտութեանց» մեծագոյն և շօշափելի մասը գլխուս վրայ տեղացնելու համար։ Ու ցուցնելու համար թէ քաջ գիտէ իտալերէն, յոյժ յոգնեցուցիչ աշխատութեանց կը դիմէ։ Իր մանրակրկիտ յիշողութեան առջեւէն կ'անցունէ իր իտալացի վարպետները, որոնցմէ ոմանք՝ յաւերժ ողջոյնը տուած են աշխարհին, և ոմանք ալ տալու վրայ են գուցէ։

Տրցակ մը վիճակացոյցներն ի պահեստի կը գտուին խմբագրատան մէջ, [illegible] սէ՛ դիպուածը բերած է որ տեսնեմ) Երկոտասնամեայ հասակին մէջ դեռ հազիւ թեւակոխած, ամիս մը առաջ ամէն երեկոյ փորձ ընելէն ետքը, երեք քառորդ ժամերու չափ տուած քարոզներ ամբիոններէն, զորս ստուգելու համար Մեծաձոր (Պէօյիւքտէրէ) կը ղրկէ գլխ հարցափորձ ընելու նոյն ժամանակուան մարդիկը։

Իր իտալերէնի մէջ ունեցած հմտութիւնը համաշխարհիկ ընելու համար, մեռեալի մը վկայութեան վրայ կրթնած, կը հարցնէ ինծի. «Տանդէի թարգմանութիւնը — երբ թէ Ոսկեդարո՞ւ գրաբարով — զոր սկսած էր հրատարակել ձեզի ծանօթ մը՝ ինչո՞ւ դադրեցուց Ազարեան Կ.-Պատրիարքը։ Գիտէ՞ք ինչո՛ւ. վասն զի ցոյց տուած է 12—13 իտալերէն բնագրի սխալ հասկացողութիւններ և Ոսկեդարու հայերէնին դէմ 48 գթումներ։» Նախ՝ տապարը արմին զարնելու համար՝ փութանք ցուցնելու թէ «Ոսկեդարեան կաճառ»!!! անհնարին է որ զԴանթէն յաջողի թարգմանել այն լեզուաւ որ մինչեւ հիմա «գլուխ գործոց» թարգմանութիւն մը տուած չէ մեզ և տալիք ալ չունի։ Մենք խնայելու համար սրտիկութեանց, զանց կ'ընենք յիշատակել նմանօրինակ պարագայ մը որ ժամանակին բաւական դառն ճշմարտութիւններու տեղի տուաւ և անպատասխանի մնաց։

Այն բոլոր ապացոյցները զորս կը խանէ Թաթուլ Վանանդացի՝ իր իտալագիտութիւնը ցուցադրելու համար, կ'անչքանան այն ապացոյցին քով որ քիչ զուարճալի չէ։ Պատմութիւնը պարզ է. մտիկ ըրէք։ Իտալացի բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը, շոգենաւի մը ցուակին կողմը նստած, ցաւ յայտներ է եղեր թէ ինչո՞ւ հայ աշակերտները լաւ չեն արտաբերեր իտալերէն լեզուն։ Թաթուլ Վանանդացին, որ կը հրաւիրուի անոր մօտ նստելու, կը բողոքէ հայ աշակերտներու պատիւը նշաւակուած տեսնելով և ինքզինքը ցոյց կուտայ իբր Հայ մը — կարծես թէ Հայ չէ —։ Այնչափ աքանչելի կը խօսի մեր Թաթուլը իտալական անուշ լեզուն՝ որ պաշտօնեան չի հաւատար, և վերջապէս կ'ըսէ թէ երկար տարիներ Հռոմ անցուցած պէտք է ըլլայ Թաթուլը։ Ասոր վրայ, կ'ըսէ, շատ շողոքորթական բաներ չէին, որ ուղղեց իտալացի (իմա՛ Վանանդացի) ուսուցչին հասցէին։ Իսկ մենք ապացուցանելու համար թէ վնն. վարժարանի սանը արտաբերութեան ու շեշտերու մէջ չէր սխալած, մեր նախորդ յօդուածներուն մէջ հետեւեալ խօսքերը ուղղած էինք մեր ընդդիմախօսին. «Հանդէսէն ետքը, բնիկ Իտալացիներ և այդ երկրին մէջ շատ տարի բնակողները ցաւ յայտնելով հանդերձ տեսչութեան՝ աշակերտին շուարելուն համար, կ'աւելցնէին թէ նա իր ընտիր արտասանութեամբը և կոկուած շեշտովը կրնար նախանձելի յաջողութիւն մը ձեռք բերել, եթէ բերանացի արտասանելով չշփոթէր»։ Կացե՛ք հիմայ Թաթուլին ինձ ուղղած սա զուարճալի խօսքերը. «Մի՛ վստահիք, Պր. Հասաւերմով, Իտալացիներու և անոնց երկրին մէջ շատ տարի բնակողներու տուած վկայութեան։ Ամէն մարդ Թաթուլ չէ։ Ամէն բժիշկ հիւանդին ծանր ըլլալը չիմացներ հիւանդին։» Եւ ուրիշ տեղ մըն ալ. «Մի՛ հաւատաք անոնց, որ բաւական քաղաքավար են՝ պարզ յայտարարութեամբ մը անտարբեր գտնուելու՝ հայ աշակերտի մը լաւ կամ յոռի արտաբերութեան»։ Աղէկ մտիկ ըրէ՛ք, ընթերցո՛ղ, հասկցա՞ք այդ իմաստներուն ուժը, յաւակնոտութեան ի կատար հասած աստիճանին կրցա՞ք թափանցել։

Երբ [illegible] Թաթուլ Վանանդացիին ուղղուին Իտալացիներու կողմէ՝ առոյգ, իրական կ'ըլլան այդ գովեստները ու գնահատումները, իսկ եթէ միեւնոյն Իտալացիներու կողմէ տրուած այդ գովեստները տրուած ըլլան անոր չախորժած ազգակիցներուն՝ այն ատեն սուտ ու քաղաքավարական կ'ըլլան լոկ. վասն զի «ամէն մարդ Թաթուլ չէ։ Ամէն բժիշկ հիւանդին ծանր ըլլալը չիմացներ հիւանդին»։ Եթէ, Աստուած մի՛ արասցէ, Թաթուլ Վանանդացի իր մահամերձ հիւանդութենէն վարակուի, ափսո՜ս որ ուրիշ Թաթուլ մը չպիտի գտնուի՝ որ իր «ծանր հիւանդ ըլլալը իմացնէ իրեն»։

Դուք ալ, հաճեցէք լսել ձեր կարգին հետեւեալը. —

Dante Alighieri ընկերութեան մատակարարած ուսուցիչն, — որուն հետ կ'ուզէիք որ ձեզի այցելութեան գանք, — վնն. վարժարանի սկսնակ աշակերտ մը քննած ժամանակ, ա՛յնչափ կը հաւնի անոր արտասանութեան, որ ոտքի վրայ կը կանգնի, ծափ ծափի կը զարնէ և bravo!ներու հեղեղ մը ետքը, կ'ըսէ. «Իտալացիոյ մը չափ գեղեցիկ կը հնչես», և համեստ մրցանակ մըն ալ կ'որոշէ անոր. Գո՞հ էք. կ'ուրախանա՞ք թէ կը տրտմիք։ Ինչպէս կը գտնէք բաղդատութեան եզրը...։

3. Խեղաթիւրած էք վնն. Վարժարանին մէջ աշակերտաց գործօն մասնակցութեան դերը։ Հոծ բազմութեան մը աչքին առջեւ կատարուած իրողութիւնը կը ժխտէք և յանկարծ կը փոխադրուիք պատրանքներու աշխարհին մէջ։ Première position, դաստակին ի՛նչ ուղղութիւն տալը և ի՛նչ կերպով պէտք է բռնուի ջութակը և ձեր գործածած արուեստայատուկ (technique) բառերը քիչ շատ ամենքնիս գիտենք, և այդ գիտութիւնը ա՛յնքան տկար կը զգանք՝ որ չենք յանդգնիր դատաստան յայտնելու նիւթի մը վրայ՝ որուն համար բացի ականջի նրբութենէն՝ փոքր հասակէն սկսեալ շա՛տ ու շա՛տ տարիներ պէտք է անցընել երաժշտանոցներու (conservatoire) մէջ, ձեր հապճեպով կտրած դատաստանը արդարացնելու համար։ Ինչ կապ կը գտնէք այս հարցման մէջ. «կրնաք անոնցմէ մէկուն հարցնել, թէ ջութակը քանի՞ position ունի, և թէ արուեստին հակառակ բառ մը իսկ ըսա՞ծ եմ դիտողութեանս մէջ»։ Ո՞վ կասկածի տակ ձգեց ձեր ջութակի վարպետներուն ջութակը քանի՞ position ունենալու անհմտութիւնը։ Ո՞վ ըսաւ՝ որ արուեստի հակառակ բառ գործածեր էք...։

Շա՛տ վարպետորդի էք, Թաթուլ Վանանդացի, դիտմամբ հերքելու ելաք աշակերտ ջութակահարներու գործօն և բացորոշ մասնակցութիւնը, որպէս զի առիթ ընծայէք այդու իմացնելու մեր համայնքին՝ թէ դուք բացի բազմալեզուագիտութենէ գիտէք եղեր նաև ջութակ, մանտոլին (ապացուցուած երեք կենդանի վարժապետներով), արմոնիկ և դաշնակ։ Արդարեւ հիանալով կը հիանամ ձեր խոլաբաթափանց հանճարին վրայ և կ'օրհնեմ այն օրը՝ յորում դուք փայլեցաք հորիզոնին վրայ՝ և այն ձեւերը՝ որ զձեզ դրաւ իր մէջ։ Պաշտպանի՛ Մուսաներ, մի՛ զլանաք պարգեւելու մեր խեղճ գրականութեան և մեր յետամնաց գեղարուեստից Թաթուլի նմաններ, որպէս զի մենք ալ ամօթով չմնանք այն ժողովուրդներու դիմաց՝ որոնք կրնան խեթիւ նայիլ մեզի։

Սխալեցա՞նք արդեօք՝ երբ Վանանլուծեցինք։ Կը զարմանար թէ ինչո՞ւ 3—4 տարի մէջ մը երգ մը կը կրկնուի. Մենք սա՛պէս պատասխանած էինք. «Զարմանք թո՛ղ չազդէ. կան երգեր որոնք ո՛րքան լսուին՝ չեն դադրիր հրապուրիչ ըլլալէ, վասն զի նոյն իսկ այդ կրկնումները արդէն կը ցուցնեն անոնց գտած ընդունելութիւնը, ինչպէս նաև թատերական կարգ մը ներկայացումներ՝ որոնք ամէն տարի բեմերու վրայ կը ներկայացուին հանդիսականաց որոտընդոստ ծափերուն արժանանալով»։ Ինչ սխալ նշմարեցիք բաղդատութեանս մէջ։ Իսկ Թաթուլ Վանանդացին իմ վրաս ծիծաղ շարժելու համար գիտէ՞ք ի՛նչ կ'ընէ. բաղդատութեանս մէկ եզրը խիղճ չընելով կը կտրէ կը նետէ։ Ահա թէ ի՛նչպէս. «Երգի մասին միեւնոյն եղանակն 3-4 տարի մէջ մը կրկնուելու պատճառն հարցուցած էի։ Մեկնութիւն մը կուտայ Պր. Հասաւերմով, որ կրնայ մարդուս միայն ծիծաղը շարժել և ուրիշ ոչինչ։ Quo Vadis!ի ներկայացումը կը համեմատէ դպրոցական երգերուն»։

Բայց կ'երեւի թէ մեկնութիւնս կարելի եղածին չափ չէ լուսաւորած զձեզ, ուստի ներողամիտ եղէք ինծ այս անգամ, որ ձեր պաշտօնը ստանձնելով՝ ես ալ դասաւանդութեան սկսիմ։ Երգեր՝ ինչպէս նաև թատերական ներկայացումներ՝ յղացուած են յատկապէս մարդուս բարոյական կրքերը յուզելու և ճաշակը գեղեցկացնելու համար։ Արդ՝ նպատակը վեր է միշտ քան միջոցը և երգի կրկնումներն ալ ա՛յնչափ բնական են՝ որչափ բնական են Շեքսպիրի և Կեօթէի թատե-

«ԱՐԵՒԵԼՔԻ» ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԺԱՔ ՊՐԻԷՆ

ԴՐԱՄ ԵՒ ՍԷՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ՖՕՆ-ՔՈՒՎԷՐԹԻ ՋԱՂԱՑՔԸ

Դ.

Յետոյ Մարթի մօտենալով ծռեցաւ, աւելի մօտէն դիտելու համար նկարը։ Այդ առթիւ քանի մը բնական ու անկեղծ խօսքեր ուղղեց աղջկան։

Այն նկարը, որուն վրայ կ'աշխատէր մանկամարդ աղջիկը, հիացում պատճառեց Ալպէրի՝ մօտէլին հետ ունեցած նմանութեան, յստակ ու աչքառու գծուածքին պատճառաւ։ Իր ամբողջութեան մէջ նկարը ի յայտ կը բերէր ամաթէօրի գեղեցիկ տաղանդ մը, որով օժտուած էր Օր. Պուասիէռ։ Այդչափը բաւ եղաւ Ալպէրի վարուելակերպը փոխելու։ Ուստի բնական ձայնով մը և սիրալիր շեշտով մը ըսաւ.

— Բայց, օրիորդ, ո՛րքան լաւ կը նկարէք։

— Պարոն կը շողոմէք զիս, պատասխանեց Մարթ այլայլած ձայնով և առանց գլուխը ետին դարձնելու։

— Բնա՛ւ, օրիորդ։ Մէկ ակնարկով թափանցեր ու լաւ արտայայտեր էք իմ ծեր բարեկամուհիիս՝ մայր Ուրնոյի յատկանշական ու աղուորիկ դիմագծութիւնը։

Այս խօսքը ըրած միջոցին Ալպէր կը ժպտէր իր առջեւ գտնուող պառաւ կնոջ, որ տասնօք իրենց տան մէջ ծառայած էր և որուն նկատմամբ բարեկամութիւն ու յարգանք կը զգար։

— Օրիորդ, կ'ապահովցնեմ ձեզ թէ շատ լաւ նկար մըն է աս. կը համարձակիմ սա փափագը յայտնելու թէ կը հաճի՞ք ինծի սիրելի եղող դէմքի մը՝ մայր Ուրնոյի այդ պատկերը փոխանակելու այն ջրանկարներէն մէկուն հետ, որուն վրայ հիացաք մօրս այցելութիւն տալու առթիւ։

— Ա՛հ, պարո՛ն, ստուերագիծ մըն է դեռ։ Տեսնենք ի՛նչ պիտի ըլլայ, երբ աւարտի։ Բայց ո՛րքան իրաւունք ունիք աղուոր գտնելու մայր Ուրնոյի դէմքը. տեսէք իր հեզիկ ու բարութիւն արտայայտող դիմագծութիւնը։ Ա՛հ, շատ երախտապարտ եմ որ իր պատկերը քաշել տալու յօժարեցաւ։

Մայր Ուրնո, շփոթահար, մէյ մը Ալպէրին կը նայէր, մէյ մը՝ աղջկան։ Պարզ գեղջկուհի մը, Արլի կիներուն տարազը հագած էր. սեւ մետաքսէ Ֆիշիւ մը ընդնշմարել կուտար ճերմակ շղարշով յարդարուած ճերմակ չփակին յառաջակողմը։ Ողորկ ու քունքերուն վրայ տափակցած մազեր ունէր, սեւ թաւիշէ աւանդական ժապաւէնին մէջ ամփոփուած։ Շատ ծեր էր և խորշոմալից, բայց իր հնադրոշմ ու պատկառելի դէմքը հին շքադրամի մը գեղեցկութիւնն ունէր։

— Ազնիւ օրիորդ, ինծի շնորհակալ ըլլալու բան մը չկայ, պատասխանեց պառաւը, քանի որ ես ձեր ազախինն եմ և ինքզինքս բարեբախտ կը զգամ՝ այսքան քիչ բանով հաճոյք պատճառած ըլլալուս համար ձեզի պէս հեզահամբոյր ու գեղանի օրիորդի մը...

Մարթի այտերը կարմրեցան դարձեալ։ Մանկամարդ աղջիկը յարեց խնդոյն.

— Մայր Ուրնո կը շփացնէ զիս։ Տեսէք դաշտային ճաշ մը սարքած է. համեղ բաներ կը պատրաստէ, ինչպէս մեղրով կարկանդակ և պտուղի աղցան՝ որ հիանալի ըլլալու է։

Մարթ ոտքի ելած էր և խօսած միջոցին հորի եզրակին քով երթալով ցոյց կուտար փոքր կողով մը, ուր կային կարկանդակներ և գեղջկական մրգանուշնոց մը՝ որ զով ջուրով անօթի մը մէջ կը լողար։

— Անշուշտ պարոն Ալպէր ալ պիտի ճաշակէ այս պտուղներէն, ըսաւ մայր Ուրնո։

Ու պառաւը փութաց երկու երիտասարդներուն հրամցնել ծիրան, դեղձ, խաղող, փոքր պնակներու մէջ դրուած։ Ատոնք երկար ատեն մնացած էին ճերմակ և անուշ գինիի մը մէջ։ Քաղցր ու խնկահոտ համ մը ունէին և թարմ մնացած էին։

Մարթ, հորին եզրակին վրայ նստած, թզենիի բունին կրթնած էր, որ իր սաղարթներով կը ծածկէր ամբողջ հորը։ Գլուխը ծռած՝ կէս կէս գդալ կ'ուտէր և տափակ ու սովորական խօսքեր կ'ընէր։

— Այս կողմերու պտուղները ընտիր են... սա փլփլկած պատերը, սա մեծ ծառերը, սա հին հորը մեր ազնիւ տապընջականուհիին կ'ընծայեն ճշմարիտ յարդարանք մը։

Ալպէր մտիկ կ'ընէր այդ խօսքերը, և ինք ալ ոչ նուազ տափակ ու սովորական պատասխաններ կուտար։ Մանկամարդ աղջիկը կը դիտէր և իրեն այնպէս կը թուէր որ առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնէր զանի։ Մարթ որքա՛ն գեղեցիկ ու շնորհալի էր սաղարթներու այդ շրջանակին մէջ։ Ալպէր հիացած կը մնար այդ փափուկ, թարմագեղ ու երիտասարդ դէմքին հանդէպ։ Սքանչացումով կը դիտէր Օր. Մարթի ճկուն և ներդաշնակ իրանը և վայելչօրէն նուրբ մատները։ Փափուկ և թափանցանց բոյրով ու կարմրաթոյր վարդի փունջ մը կը պճնէր մանկամարդ աղջկան չփակը, աւելի ուժգին ցուցնելով իր փափուկ դէմքը։

Հիմա Ալպէր հարցումներ կ'ուղղէր Մարթի՝ արուեստի ու նկարչութեան մասին ունեցած ճաշակին վրայ։ Մանկամարդ աղջիկը պարզ պատասխաններ կուտար, այնպիսի մէկու մը պէս, որ գիտէ խօսածին արժէքը։ Ալպէրի պէս միեւնոյն ճաշակներն ու հակակրութիւնները ունէր Մարթ, որ կը նախընտրէր լոյսի ու գունագեղութեան հետամուտ հոլանտացի ու սպանիացի նկարիչները։ Ակադեմական արուեստէն կը խորշէր։ Ալպէր մտիկ կ'ընէր Մարթի խօսքերը, առանց նշմարելու որ արեգակը կը խոնարհէր հորիզոնին վրայ։ Աննկարագրելի բարօրութիւն մը կը զգար իր մէջ։ Տառապանքի ու դրդուումի օրերէն յետոյ, ձգտումի այդ ժամը իրեն քաղցր կը թուէր ընտանի լռանկարի մը հանդէպ, այդ պառաւ կնոջ քովիկը զոր կը սիրէր և այդ աղջկան մօտ՝ որ այնքան լաւ կը խօսէր զինքը շահագրգռող բաներու վրայ։

Յանկարծ Մարթի երկու սիրական շուներուն Ֆրոնթէնի ու Լիզէթի հաչիւնները և ուրախ ոստումները իմացուցին կոմս ու կոմսուհի տը Ռիպէրի մօտալուտ ժամանումը, որոնք Մարթը փնտռելու ելած էին։

Հմայքը ցնդեցաւ իսկոյն։ Մինչ Մարթ կրցածին չափ ինքզինքը կը պաշտպանէր երկու գեղեցիկ շուներու բարեկամական արտայայտութեանց դէմ, Ալպէր յիշեց թէ կոմսն ու կոմսուհին ներկայ պիտի գտնուէին Ռիշօ ընտանիքին կողմէ տրուած հացկերոյթին՝ Լիզի նշանախօսութեան առթիւ։ Ալպէր չհամարձակեցաւ խոյս տալ անոնց ներկայութենէն, բայց ծայրայեղ վրդովում մը մատնուեցաւ...

Կոմսն ու կոմսուհին իբր հետաքրքրաշարժ կենդանի մը կը դիտէին երիտասարդը... Տափակ խօսքերը իրարու կը յաջորդէին. ամէնուն ալ մտածումը այնպիսի բաներու վրայ կը դառնար, որոնց վրայ չէին կրնար խօսիլ։ Յետոյ իրարու ձեռք սեղմեցին ու բարեւեցին։ Կոմսը, կոմսուհին և մանկամարդ աղջիկը դղեակին ճամբան բռնեցին, իսկ Ալպէր հանդիպակաց ուղիէն գնաց. ըստ բաղդի թափառեցաւ ամայի բլուրին վրայ՝ նշենիներու ու ձիթենիներու դաշտերուն մէջ։

Արեւը շատոնց մարը մտած էր, բայց Ալպէր տուն դառնալ չէր մտածեր տակաւին։ Շուարած ու մոլորած էր։ Իր մէջ անցած դարձածը չէր հասկնար։ Առջի օր մօրը հետ ունեցած խօսակցութեան վրայ կը խորհէր. նաեւ Մարթի ու իր հանդիպումին վրայ կը խորհէր։ Շփոթ զգացումներով լարուած էր միտքը ու չէր կրնար պայծառ տեսնել։

(Շարունակելի)

բանաստեղծը դուք քանի՜ անգամ կը լսէք արդեօք Բեթովէնի, Ռոսինիի, Շումպերդի, Բելինիի, Մոցարթի, Վերդիի, Գունոյի եւն. գլուխ գործոցները։ Բան մը՝ որ գեղեցկութեան բոլոր պայմանները ունի՝ որչափ ալ կրկնուի՝ մարդուս միտը անտարժելի է։ Դուք չէ՞ք նախընտրեր արդեօք միշտ Ոսկեդարու գիրք մը կարդալ քան նորավէպ մը՝ որ ձեր ճաշակն ալ կրնայ խաթարել։ Ձեր մասնանշած նոր եղանակներուն դժուարութիւնը երազ մըն է լոկ։ Միեւնոյն գրչո՞վ գրեցիք այդ տողերն ալ, ի՞նչ գրչով որ գոված ու փառաբանած էիք ձեր նախորդ հինգ յօդուածներու վերջի մասին մէջ նոյն վարժարանին մէջ տեղի ունեցած գեղեցիկ խմբերգները և երաժշտութեան առաջին մրցանակը կը շնորհէիք անոր ու Վի. վարժարանին։ Ո՞ր կողմն ալ դառնալու ըլլաք, բարեկամ, ձեր գրուածներու ի՛նչ ի՛նչ մասերը առեղծուած մը կը մնան։

Կ'ըսէք. «Խոստովանիմ. երբեք հանդիպած չէի այսպիսի ընդդիմախօսութեան մը, որուն իւրաքանչիւր անտրամաբան նախադասութիւն փաստ հայթայթէր ինծի, կծելու և հարուածելու»։ Ի՛նչ փաստ հայթայթեցին ձեզի։ Ձեր բոլոր փաստերը միակ բան մը կ'ապացուցանէին, այսինքն է՝ թէ դուք քաջ գիտէք եղեր այն բոլոր լեզուները՝ զորոնք կշռեցիք ու պակաս գտաք նորեաս պաշտօններու բերաններու մէջ, և առով կծած ու հարուածած կ'ըլլաք զիս, որ շատ դիւրահաւան չեմ և ձեր կարծածէն աւելի խնդացող մըն եմ ընկերի մը յաջողութեան համար։

Ո՞վ ըսաւ ձեզ՝ թէ ձեր յօդուածներու շարքը վնասակար եղաւ ուսանողութեան։ Անոնք ոչ վնասակար եղան և ոչ ալ օգտակար։ Ձեր նախորդ յօդուածներուն ուժը խառնելով՝ սա եզրակացութեան կը յանգիք՝ թէ դպրոցաց աշակերտները պէտք է լեզու մը լաւ արտաբերեն և երբ դիլksանs մը չունենալ լեզու մը, այլ հիմնովին ու բոլոր մասերովը։ Ո՞ր վարժապետը չհաւանիր իր աշակերտին, նոր լեզու մը սկսած օրէն, թէ պէտք է լաւ արտաբերէ զայն և թէ լեզու մը հաճոյքի համար սորվելու չէ, այլ ըստ կարելւոյն հիմնովին։ Կրնա՞յ աշակերտ մը վկայել թէ այդ բաներուն անտեղեակ է։ Կան աշակերտներ՝ որ թէեւ գիտեն արտաբերութեան կանոնները՝ բայց կրնան գործնականին մէջ դժուարութեան բախիլ. «զա՛տ է տեսականը և զա՛տ գործնականը»։

Մեծապէս կը ցաւիմ որ ետ առնել կը ստիպուիք ձեր խոստումը քննչական պաշտօնով պարգեւաբաշխութեանց ու քննութեանց ներկայ գտնուելու, սրբագրելու համար պաշտօնական թերութիւններ, եթէ գտնուին։ Հաւատացէք որ «չլեզերուն չպիտի դպի և ծաղու նիւթ ալ չպիտի հայթայթէ» ինծ՝ եթէ խոստումնիդ կատարէք։ Եթէ առաջիկայ տարին, մեր վարժարանները մերկացուին իրենց թեուրախացողը «Հաստէրմով» պիտի ըլլայ։ Եւ սակայն չեմ ուզեր զանց ընել և միանգամայն յիշեցնել Թաթուլ Վանանդացիին թէ երբ ինքը կ'ուզէ սորվեցնել որ «երբ բանի մը վրայ վիճաբանիլ մտադրէ մէկը, պարտի իր նիւթը լաւ ճանչնալ և տրամաբանութեան օրէնքնաց համաձայն գրել»։ Արդեօք իր գրուածոց շարքը ո՞ր տրամաբանութեան կարգը դասել։ Կը թողունք հասարակաց նկատողութեան...։

ՀԱՍՏԷՐՄՈՎ

ԱՆՏՆԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Չորցած ընկոյզները թարմացնելու համար պէտք է եռացնել ջուր, — որուն մէջ ափ մը աղ խառնելով, — լեցնել անոնց վրայ, և 10—12 ժամ թողուլ այնպէս։ Ապա ընկոյզները կոտրելով պիտի տեսնէք որ միջուկները թարմացած են և մաշկերն ալ դիւրաւ կ'ելլեն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Ֆոն Չիրշքի, որ Վիեննայի գերման դեսպան կարգուած է, յայտարարեց Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ թղթակցին թէ անկեղծօրէն կ'ուրախանայ իբրեւ դեսպան Աւստրիոյ մայրաքաղաքը երթալուն համար, քանի որ բազմաթիւ կապեր, որոնց մէկ քանին բաւական հինօրեայ, զինքը կը կապեն Աւստրիոյ-Հունգարիոյ։ Պ. Ֆոն Չիրշքի յարեց. — «Գիտեմ թէ իմ պաշտօնավարութիւնս ապարդիւն պիտի չըլլայ Գերմանիոյ մէջ։ Կարգ մը արտաքոց առասպելներ հրապարակ հանուեցան, ըսուելով որ Վիեննայի գերման դեսպանատունը պիտի միջամտէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ ներքին գործերուն։ Բնաւ միտքէս չեմ անցուցած միջամտել այդ գործերուն, և այդ առթիւ իմ նախորդիս օրինակին պիտի հետեւիմ։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պառոն Էրէնթալ զիս շնորհաւորեց, խոստանալով իր թանկագին աջակցութիւնը Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Գերմանիոյ միջեւ եղած դաշնադրութիւնը մշակելու համար։»

ԼԱ ՀԷՅԻ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Ֆրեմտէնպլաթ, Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան թերթը, խօսելով Լա Հէյի խաղաղութեան երկրորդ Դեսպանախորհուրդին արդիւնքներուն վրայ, կ'ըսէ. — «Այնպէս կը նկատենք թէ ապերախտութիւն մը պիտի ըլլայ ուրանալ այդ Դեսպանախորհուրդին իրական կարեւորութիւնը։ Ո՛չ քիչ բան մը և ոչ ալ նուազ թանկագին բան մըն է այդ ժողովին կատարած գործը։ Այդ ժողովը նպաստեց քաջալերելու Պետութիւնները խաղաղութիւնը պահպանելու համար իրենց ըրած ջանքերուն մէջ. նաև պատերազմը ազնուացուց, մարդասիրական հանգամանք մը տալով անոր։ Դեսպանախորհուրդը կատարեալ գործ մը չտեսաւ, բայց ըրածը պիտի չկորսուի և պիտի լրացուի երրորդ Դեսպանախորհուրդին կողմէ։»

— Ֆոլքսձայթունկ ալ կ'ըսէ. — «Խաղաղութեան Դեսպանախորհուրդը չէ իրականացուցած ամէն կողմերէ իր վրայ դրուած խաղաղութեան մասին գեղեցիկ յոյսերը։ Եւ սակայն ձեռք բերաւ արդիւնքներ, որոնք ուղղակի խաղաղութեան չվերաբերելով հանդերձ, կը ձգտին մարդասիրական հանգամանք մը տալու պատերազմին, կարելի եղածին չափ խնայելով զինուորներու կեանքին։»

— Մ. Նահանգաց արտաքին գործոց նախարար Պ. Ռութ սա յայտարարութիւնը ըրաւ Թայմզի թղթակցին. — «Լա Հէյի երկրորդ Դեսպանախորհուրդը մեր յուսացածէն աւելի գործ տեսաւ։ Իմ մասիս, ես շատ գոհ եմ անոր աշխատութեանց արդիւնքէն։»

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Հունգարիոյ 1908ի ելմտացոյցը, զոր նախարարապետ Տոքթ. Վէքէրլէ Երեսփ. Ժողովին ներկայացուց, սա թուանշանները կը պարունակէ. — Սովորական ծախք 1,238,300,000 քուրոն և սովորական հասոյթ՝ 1,279,600,000։ Այս հաշուով 44 միլիոն 300,000 քուրոնի առաւելութիւն մը պիտի ըլլայ, սակայն այդ գումարը գրեթէ բոլորովին կը սպառեն արտասովոր ծախքերը, նպաստները և թոշակները։ Սովորական արտասովոր ծախք նշանակուած է 1,375,945,000 քուրոն և ամբողջ հասոյթները 1,397,010,000։ Այդ հաշուով ալ հասոյթները 21,065 աւելի կ'ըլլան ծախքերէն։ Սովորական ծախքերու յաւելումը, որ 103,500,000 քուրոն պիտի ըլլայ, մեծ մասամբ առաջ եկած է երկաթուղիի և պետական ուրիշ պաշտօնեաներուն թոշակներուն փոփոխութենէն։ Նախորդ տարեշրջանին հասոյթներու յաւելումը նկատողութեան առնելով կը գուշակուի որ 1908ի տարեշրջանին հասոյթի սա յաւելումները պիտի ըլլան. — 5,400,000 քուրոն ուղղակի տուրքերը, 20,700,000՝ սպառմանց տուրքերը, 6 միլիոն՝ ծխախոտի մենավաճառը, 37 միլիոն 300,000՝ պետական երկաթուղիները և 4,300,000՝ թղթատարութիւնը։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

Հռոմէն ֆրանսական լրագիրներուն ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ. — «Այսօր լուր ելաւ թէ կղերական կուսակցութիւնը պիտի չմասնակցի Հռոմի մէջ մօտերս կատարուելիք վարչական ընտրութեանց։ Լուրը, զոր հաստատեցին նոյն կուսակցութեան պատկանող մէկ քանի նախկին խորհրդականներ, մեծ անակնկալ մը պատճառեց, մանաւանդ [illegible] պայքար մը կը մղուէր կղերական կուսակցութեան և անոնց հակառակորդներուն միջեւ։ Յառաջիկայ ընտրութիւնները այդ պայքարին վերջաբանը պիտի կազմէին։ Քաղաքապետական Խորհուրդը, վերջին ընտրութիւններէն անմիջապէս ետքը, լուծուած էր, ճիշդ հակակղերական անդամներու հեռանալովը, քանի որ այդ պատճառով նոյն Խորհուրդին մէջ աւելցած էր ընկերվարական և ուրիշ կուսակցութեանց պատկանողներուն թիւը։ Այդ միջոցին կղերական կուսակցութիւնը պարտուեցաւ, սակայն դեռ բաւական բազմաթիւ էին՝ հակակշռելու հակակղերականները։ Ուրեմն կը կարծուէր թէ մտադիր էին այս անգամ իրենց վրէժը լուծել։ Ընդհակառակը, կը հրաժարին պայքար մղելէ, ասպարէզը թողելով իրենց հակառակորդներուն։ Նոյն իսկ փոքրամասնութեամբ չեն ուզեր բազմիլ Քաղաքապետութեան Խորհուրդին մէջ։»

ԱՆԳԼԻԱ

Լոնտոնէն առնուած լուրերու նայելով, պատրաստութիւններ կը տեսնուին այն այցելութեան համար զոր Սպանիոյ թագաւորը, թագուհին և Աստուրիի իշխանը պիտի տան Անգլիոյ արքունիքին։ Արքայական հիւրերը նախ մէկ քանի օր Քէնսինկթընի մէջ պիտի անցընեն, յետոյ Սանտրինկհէմ երթալով շաբաթ մը հոն պիտի մնան։ Շատ հաւանական է որ Էտուարտ թագաւորին ծննդեան տարեդարձին հետեւեալ օրը արքայական հիւրերը Ուինտսոր երթան, հոն նոյեմբեր 12ին բարի գալուստ մաղթելու Գերմանիոյ կայսեր և կայսրուհիին։ Անոնց մեկնելէն ետքը, նոյեմբեր 18ին, Սպանիոյ թագաւորը ու թագուհին պիտի երթան այցելել նահանգային զանազան մեծ դղեակներ։ Նաեւ ներկայ պիտի գտնուին Սպանիոյ Տոն Քարլոս իշխանին ամուսնութեանը՝ Օրլէանի Լուիզ իշխանուհիին հետ։

—Այս օրերս Լոնտոն կը սպասուին Նորվեկիոյ թագաւորը և թագուհին, որոնք Պըքինկէմի պալատը պիտի իջեւանին։ Ցետոյ արքայական հիւրերը, Ալեքսանտրա թագուհիին հետ, Սանտրինկհէմ պիտի երթան, հոն Սպանիոյ թագաւորին ու թագուհիին հետ տօնելու Էտուարտ Է.ի ծննդեան տարեդարձը։

—Բրէթորիայէն կը հեռագրեն Ռոյթերի թէ Լոնտոնի մէջ Թրանսվալի ընդհանուր գործակալ Սըր Ռիչըրտ Սալոմոն, Թրանսվալի ժողովրդեան կողմէ, Էտուարտ թագաւորին պիտի մատուցանէ աշխարհի ամէնէն խոշոր ադամանդը՝ «Քուլլինան»ը, Վեհափառութեան ծննդեան տարեդարձին առթիւ։

ՍՊԱՆԻԱ

Քաթալոնիայի ժողովուրդը խանդավառութեամբ ընդունեց Ալֆոնս թագաւորը՝ վերջին ողողումներէն վնասուած վայրերը այցելելուն առթիւ։ Վնասուած ժողովուրդը սրտագին «կեցցէ»ներով կ'ողջունէր թագաւորը։ Ողողման վայրերը անցք անցնելով, Ալֆոնս ԺԳ. խորապէս զգածուեցաւ արկածեալներու սրտաճմլիկ կացութենէն։ Նախարարապետ Պ. Մաուրա և տեղւոյն կառավարիչը կը խնդրէին թագաւորէն որ ետ կենայ ինքնաշարժ կառքով Լէրիտայի նահանգին զանազան մասերը ուղեւորելու ծրագրէն, վասն զի ճամբաները ողողումներէն աւրուած ըլլալով, ուղեւորութիւնը դժուար պիտի կատարուէր։ Ալֆոնս ԺԳ. պատասխանեց թէ ինքնաշարժ կառքով եթէ չկրնայ երթալ, հեծեալ պիտի երթայ։ Եւ այդպէս ալ ընելով, այցելեց զանազան վայրեր։

ՎԱՏԻԿԱՆ

Հռոմէն հեռաւեւալը կը գրեն վիեննական թերթի մը. — Վատիկանի մէջ մտադրութիւն կայ արտաքին գործոց քարտուղարի խորհրդականի պաշտօնին դիւանագիտական կարեւորութիւնը ջնջել և պարզ դիւանապետութեան մը իջեցնել։ Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ մոնսէնեօր Քանալիի անուանումը, որ դիւանագիտութեան ասպարէզին չի պատկանիր, իր նախընթաց օրինակը ունեցած է, վասն զի Լէոն ԺԳ. Պապին արտաքին գործոց առաջին քարտուղարը՝ կարտինալ Ֆրանքի իրեն խորհրդական ընտրեց բարձր պաշտօն չունեցող եկեղեցական մը՝ մոնսէնեօր Քրէթօնի, որ յետոյ կարտինալ եղաւ։ Մէրրի տէլ Վալ կարտինալը, իր իշխական համաձայնութիւններուն վերածելով խորհրդականի պաշտօնը, Վատիկանի աւանդութիւնները կը յարգէ։ Վատիկանի մէջ մեծապէս խնդիր եղած է յաջորդ մը նշանակել գրաքննիչ ժողովին նախագահ Շթայնհուպեր կարտինալին, որ վերջերս մեռաւ։ Այդ պաշտօնը պիտի յանձնուի կարտինալներու ատեանին նախագահին, նոյն ատեանին մէկ ճիւղին վերածուելով։ Ինչպէս յայտնի է, Պիոս Ժ. կ'ուզէ Վատիկանի մէջ բարենորոգմանց ձեռնարկելով վարչական կազմակերպութիւնը պարզել։ Այդ սկզբունքին հետեւանքն ալ է որ Պապը ծէսերու ժողովին միացուց Ներողութեանց ժողովը։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ

ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆԿՈՒՄԸ

Կոլուայի մէջ հետեւեալը կը կարդանք. — «Ամերիկա հետաքրքրական հակապատկերներ կը ներկայացնէ. հոն կը տեսնուին մէկ քանի օրուան մէջ ձեռք բերուած անհուն հարստութիւններ. նաև միլիոնատէրեր ալ որ Սակարանի մէջ մէկ օրէն կը կործանին։ Իրողութիւնը որ շատ սովոր է և զոր պիտի պատմենք, ցոյց կուտայ թէ Ամերիկացիները ո՛րքան անտարբերութեամբ գիտեն տոկալ ձախորդութեանց և թէ ո՛րքան վստահելից կորովով մը գործի կը ձեռնարկեն՝ նորէն հարստանալու համար։ Նիւ-Եորքցի Պ. Բ. որ այս միջոցիս Բարիզ կը գտնուի իր սիրուն կնոջ հետ, մեծ օթէլի մը մէջ, ժամանակէ մը ի վեր [illegible] բարձրացուցած էր։ Շահը հարիւր միլիոն տոլարէն աւելի եղած էր։ Բայց վերջին օրերու հրապարակին խիստ անկանոն վիճակին բերմամբ այդ արժեթուղթերը ինկան 8 տոլարի՝ կործանելով Պ. Բ.ի չինած թուղթէ դղեակը։ Դժբախտ շահագէտը կորսնցուց թէ՛ իր շահածները և թէ անձնական հարստութիւնը։ Իր ամբողջովին կործանումը ծանուցանող հեռագիրը ստացաւ այն միջոցին երբ իր կնոջ հետ ճաշարան կ'իջնէր։ Պ. Բ. ծայրայեղ յուզման մը ենթարկուած, հեռագիրը ցոյց տուաւ իր կնոջ, որ մեծապէս յուզուելով, ըսաւ թէ կը ներէ իր անխոհեմութեանը, որոնք կործանմանը պատճառ եղած էին։ Տիկին Բ. սիրուն ժպիտով մը մխիթարեց իր ամուսինը, ըսաւ թէ բնաւ զինքը չէր մեղադրեր և թէ կրնար վստահիլ իր բացարձակ սիրոյն ու անձնուիրութեանը։ Ցետոյ, առանց յուզման մը նշանը իսկ տալու, Տիկին Բ. իր ամէնէն գեղեցիկ գոհարեղէններով զարդարուած, զորս անշուշտ վերջին անգամ ըլլալով կը կրէր, ճաշարան մտաւ, ուր գտնուող բարեկամները արդէն տեղեակ էին իրողութեան, և սակայն խիստ զարմացան տեսնելով Պ. ու Տիկին Բ.ի հանդարտութիւնը և նկարագրի զօրութիւնը։ Պ. ու Տիկին Բ. նորէն Ամերիկա պիտի երթան՝ վերսկսելու կեանքի պայքարը։»

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ԱՍՏԻՃԱՆ. — Պալատի աստիճան տրուեցաւ Պետական Խորհուրդին քաղաքային ճիւղին անդամներէն Արիֆ պէյի։ Իլլայի երկրորդ աստիճան՝ Սպարապետի Դրան հաշուակալութեան Զ. ճիւղին Տնօրէնի օգնական Շէվքէթ պէյի։ Միւթէմայիզի աստիճան՝ ոստիկանութեան նախարարութեան բժշկական մարմնոյն անդամ Նիքոլաքի էֆ. Բարասքէվիտիի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ. — Ականակուռ Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Երզրումի կուսակալ Ապտուլվէհապ փաշայի։ Երկրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ բժիշկ Տոքթ. Թապթայի և Բեղերպաքլէրի հնութեանց թանգարանին քննիչ Պ. Գաբրիէլ Իւսրէնաքիի ու առաջնակարգ վաճառական Պ. Բիւարէլի։ Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Պրուսայի նահանգին ոստիկան-զինուորներու գունդին հրամանատար գնդապետ Հաճի Էօմէր պէյի։ Երրորդ կարգ Մէճիտիէ՝ Մաքրիքէօյի ամբիկներէն Նազարէթեան էֆ.ի։ Չորրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Ցունաց Պատրիարքարանին թուրքերէնի քարտուղարի օգնական Թասոյանի Բարամափոուլօ էֆ.ի։ Չորրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Աթէնքի ու Պիրէոսի պարսկական ընդհանուր հիւպատոս Նիքոլա Ասքէլաս էֆ.ի։

— Լիաքաթի ոսկի շքանշան՝ Իզմիրի վաճառականներէն Բերէկէթզադէ Էդհէմ Սիւլէյման պէյի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ Չիթ քէօշկին մէջ երէկ եւս Վեհ. Սուլթանին ներկայութեանը կրօնական ընթերցումներ կատարուեցան։ Ընթերցումը կատարող կրօնական պաշտօնեաները երէկ իրիկուն կայս. Պալատան մէջ իֆթար ըրին։

ԻՖԹԱՐ. — Զինուորական վարժարաններու ուսուցիչները և ուսանողները՝ շաբաթ իրիկուն, և բժշկական, նաւային ու ճարտարագիտական վարժարաններու ուսուցիչներն և ուսանողներն ալ երէկ իրիկուն կայս. Պալատան մօտ պատրաստուած վայրը իֆթար ընելով, դրամական պարգեւներ ստացան. ամէնքն ալ «Բատիշահըմ չօգ եաշա» գոչեցին։

ՍՈՒՐԷԻ ՀԻՒՄԱՅՈՒՆԸ, այսօր, Պէյլէրպէյ պիտի տանի Մախսուսէի Իզմիր շոգենաւը։ Աղքատ ուխտաւորներ ձրիաբար պիտի ուղեւորին այդ շոգենաւով։

ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐԸ. — Զինուորական պաշտօնարանը նկատելով որ պատկանեալ պաշտօնեաներուն անհոգ գտնուելուն հետեւանքով Կ. Պոլսոյ կալուածական տուրքերէն եղած գանձումները անցեալ տարուանէն նուազ են, գրեց պէտք եղած տեղերը՝ մեծ հոգ տանիլ այդ գանձումներուն։

ԿԱՅՍ. ՀՈԳԱԾՈՒԹԻՒՆ. — Վեհ. Սուլթանը իմանալով որ Պետական Խորհուրդին անդամ Շէրիֆ Ապտուլլահ փաշա հիւանդ է, բարեհաճեցաւ առջի օրը սենեկապետ Բիզա պէյը ղրկել, որ Ն. Վսեմութեան առողջութիւնը հարցնելով հանդերձ, կայս. բարեւները հաղորդեց։

ՊԷՅԻՔԹԱՇԻ ՆԱՒԱՄԱՏՈՅՑԸ. — Սապահ կ'ըսէ թէ նկատելով որ Պէյիքթաշի նաւամատոյցին մէկ կողմը աղբիւսները ծովը կը թափուին և միւս կողմն ալ քարի, աղիւսի եայլն վաճառանոցներ կը գտնուին, ինչ որ առողջապահական ու բարեկարգութեան տեսակէտով անյարմար է, որոշուեր է նոյն նաւամատոյցին ու շրջականներուն ծովեզերեայ ու ներքին մասերը ընդարձակել և քարափ մը շինել։

ՎԱՌՈՒԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարարութեան կողմէ Իզմիրի նաւամատոյցները իջեցնել տրուած փայտերը Կ. Պոլիս փոխադրելու գործը յանձնառուի մը տրուած է՝ ամէն մէկ չէքին չորսուկէս ղրուշի։

— Զաթալճայէն առնուած լուրերու նայելով, հիմա պատրաստ գտնուածէն զատ, եթէ օդերը ներեն, երկու միլիոն օխա ածուխ եւս պիտի պատրաստուին ու Կ. Պոլիս պիտի ղրկուին՝ մինչեւ փետր.ի վերջը։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԹՈՇԱԿ. — Վճարեկ ատեանին աղերսագիրներու ճիւղին անդամ Նշանեան Տիգրան էֆ.ի ամսական 3148 ղրուշ յատկացուեցաւ իբրեւ հանգստեան թոշակ։

[illegible] մարմնոյն նախորդ անդամ Ալի Էմիրի էֆ.ի ամսական 5000 ղրուշ յատկացուեցաւ իբրեւ անպաշտօն վիճակի թոշակ։

ՖԷՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ. — Վիեննայի ֆէսի գործարաններու ընկերութեան բաժնետէրերու ժողովին մէջ 1906-1907 տարեշրջանին տեղեկագիրը կարդացուելով, հաստատուեցաւ որ, բուրդի և ուրիշ իրեղէններու գիները բարձր ըլլալով հանդերձ, ընդհանուր հասոյթը եղած է 801,231 քուրոն. հարիւրին 8ը համեմատութեամբ շահաբաժին պիտի տրուի։

ՀՆՉԱԿՆԵՐՈՒ ծանօթ դատը յառաջիկայ չորեքշաբթի պիտի վերսկսի, վասն զի ամբաստանեալներէն Գրիգոր Դ.ադաբոսեան որ հիւանդ էր, ապաքինած է։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ վարչական Խորհուրդին մէջ աւստրիական պատուիրակ Պ. տը Նանքօ յառաջիկայ տարի այդ պաշտօնէն պիտի քաշուի և անոր պիտի յաջորդէ Պ. Օբէնհայմէր։

ԻԶՄԻՐԻ Սիրանի Բազարին մէջ, անցեալ իրիկուն, Կեսարացի դերձակ Ցակոբ Նուսուֆեանի ապահովագրուած խանութէն հրդեհ ծագելով, կրակը տարածուեր և ամէնը մէկ շէնք կազմող տասներկու խանութներ մասամբ այրեր են իրենց ապրանքներով։ Սապահ կ'ըսէ թէ ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկած է, վասն զի հասկցուած է որ հրդեհը դիտմամբ ձգուած է՝ ապահովագինը գանձելու նպատակով։ Նիւթական վնասը 1,500 ոսկի է։

ԴԺԲԱԽՏԻԿԸ, բնակող մուշտակի վաճառական Թէօտորիի հինգ տարեկան աղան դիպուածով ջրհորը ինկաւ, բայց ազատուեցաւ. թէեւ բժշկական դարմաններ եղան, սակայն գլուխէն ծանրապէս վիրաւորուած ըլլալով քիչ ետքը մեռաւ։

ԱՅՍ ԱՌՏՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ. — Այս առտու ժամ 11½ին հրդեհ ծագեցաւ Պոլիս, Ֆինճանճըլար, Մահմուտիէ խանին մէջ Փրինպլեան ու Եալըրճեան վաճառատունէն։ Ապրանքները, մանիֆաթուրա, մասամբ վնասուեցան։ Երկու հազար ոսկիի ապահովագրուած էին։

ՊՈԼՍՈՅ Սուլթան Համամի կողմը, երէկ, եօթը ամսու տղեկ մը գրկած թուրք կին մը բեռնակիր Հասանի մօտենալով, տղեկը անոր յանձնեց, ըսելով որ մզկիթ պիտի երթայ ու վերադարձին պիտի առնէ։ Հասան շատ ժամանակ սպասելով, տեսաւ թէ եկող գացող չկայ, ուստի տղեկը ոստիկանութեան յանձնեց։

ԵԷՆԻՔԷՕՅԻ ՀՐԴԵՀԸ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եէնիքէօյի հրդեհը, զոր շաբաթ օրը համառօտակի ծանուցինք, սկսաւ նաւամատոյցին ալ կողմէն դէպի Թարապիա տանող ճամբուն ձախ կողմը՝ Բէյօ Պաչը ճասսէխի, Շիրքէթի Խայրիէի նաւամատոյցին պաշտօնեայ Մահմուտ էֆ.ի բնակած փայտաշէն տունին տակը գտնուած մանրավաճառ Խարալամպոյի ու նպարավաճառ Տիմիդրիի խանութներէն մէկէն։ Թէեւ անմիջական օգնութիւններ հասան, սակայն բան մը ընել կարելի չեղաւ, վասն զի ջուր չկար, շէնքերը փայտաշէն էին, խիտ առ խիտ և կրակն ալ յանկարծակի տարածուած էր. նպարավաճառին խանութը գտնուած քարիւղները ու իւղերը աւելի կ'արծարծէին կրակը. բոցերը ու կայծերը չորս կողմ կը տարածուէին։ Այդ կերպով հրդեհը մէկ քանի թաղերու բաժնուեցաւ։ Բնակիչները, տեսնելով որ անկարելի է մաքառիլ հրդեհին դէմ, պահ մը շուարած մնացին և վերջապէս տեսան թէ անձերնին ու գոյքերնին ազատելէ զատ ուրիշ ընելիք մը չկայ։ Հետզհետէ զանազան ջրհաններ հասան, սակայն ջուր չկար և հետեւաբար բան մը ընել կարելի չէր. մէկ քանի տեղեր Տէրքոսի ծորակները բացուելով քիչ շատ ջուր տրուեցաւ ջրհաններուն։ Միւս կողմէ ծովէն ալ ջուր կ'առնուէր դոյլերով, բայց ամէն աշխատութիւն ապարդիւն էր, որովհետեւ ամբողջ փողոցները կ'այրէին, որով մօտենալը անկարելի էր։ Վերջապէս հրդեհը, որ ժամ 3ուկէսին սկսած էր, ժամ 1ին կարելի եղաւ մարել՝ այսինքն չորսուկէս ժամ տեւեց։ Մէկ կողմէ տարածուած էր մինչեւ Խրիսթոֆի էֆ.ի տունը՝ Բէյօ Պաչիի ետեւի կողմը, բայց այդ տունը պատ ունենալով, կարելի եղաւ կրակին ընթացքը կասեցնել, հակառակ պարագային աւելի պիտի տարածուէր։ Միւս թեւն ալ մինչեւ Բարլատի լերան կողմերը գնաց և նոյն տեղի գրեթէ բոլոր տուները այրելէ ետքը կարելի եղաւ մարել։ Այրած տուներուն և խանութներուն ամէնքն ալ փայտաշէն էին. ատոնց միջեւ գինետուններ ալ կը գտնուէին, որոնք պատճառ եղան հրդեհին տարածուելուն։ Կարասիներու և գոյքերու մեծ մասը այրեցաւ։

Աւասիկ ցուցակը այրած տուներուն և խանութներուն.

Բէյօ Պաչը ճասսէխի՝ ծովեզերքի կողմը. — Վճարեկ ատեանին անդամ Նշանեան Տիգրան էֆ.ի, սեղանաւոր Պ. Հէլպիկի և Աւստրիոյ դեսպանատան առաջին քարտուղար Պրանտիս կոմսին ծովեզերեայ տուները, նաեւ երկու գինետուն։

Բէյօ Պաչը ճասսէխի. — Մանրավաճառ Խարալամպոյ, նպարավաճառ Տիմիդրիի խանութները, Քարտան Վանկէլի ախոռը, Հանրային Պարտքի վարչութեան պաշտօնեաներէն Ֆոթիատի էֆ.ի տունը, նոյն տեղի յունական Բանիսա եկեղեցիին ժամակոչ Բասիլի Եանքօյի տունը, Թանաշի գինետունը, թիթեղագործ Սէրաֆիմի, գինեպան Անտրէայի, նպարավաճառ Տիմիդրիի, խանուէճի Միխալի ու նպարավաճառ Նիքոլիի խանութները և Քոսթի Բէիսի գինետունը։

Գասսապ փողոց. — Քոլանիի, Հայտիի, Վինչիէնայի ու Պէքթաշի տուները, գրիմիադիր Սթէլիոյի և ձկնորս Տիմիդրիի տուները, գինեպան Թանաշի ու խանուէճի Միխալի խանութները, ձկնորս Տէմիտօքլիի տունը, խանուէճի Եանիի խանութը, ձկնորս Եէրասիմաքիի ու ժամագործ Անտոնի տուները, Անտոնի Անտոր[illegible] տունը և խոհարար Ալամանճիի տունը։

Եկեղեցիի փողոց. — Հանրային Պարտքի վարչութեան պաշտօնեաներէն Սթէֆանոս Աբալինոսի տունը. նաեւ ոսկերիչ Լիզարի, կօշկակար Արիսթիտի, Եորկակի Քէհեայի, ձկնորս Նիքթայի, խոհարար Նշանի, Անտոնիադիի ժառանգորդներուն և Քոսթի Բէիսի տուները։

Չէշմէ փողոց. — Պարթիզպան Ժորժի, ձկնորս Միչոյի, գինեպան Խրիսթոյի, Պարթիզպան Խրիսթոյի, Շիրքէթի Խայրիէի չիմաճիներէն Սոթիրիի, Պուզճը Սոթիրի, Ռէժիի պաշտօնեաներէն Տիմիդրի էֆ.ի, Եալըլճը Ֆոթաքիի ու ձկնորս Բանաեօթի տուները։

Մալաքով փողոց. — Շիրքէթի Խայրիէի Եէնիքէօյի նաւամատոյցին պաշտօնեաներէն Մահմուտ ու Մէհմէտ էֆ.ներու տուները, խոհարար Խրիսթոյի, Քարտան Սիմոնի, ձկնորս Տիմիդրիի, Թաղապետութեան Ն. շրջանակին պաշտօնեաներէն Եորկի էֆ.ի տուները, ձկնորս Տիմինարչիի երկու տուները, ձկնորս Սավա Բէիսի, դերձակ Տիմիդրիի, Զոիցայի, Ռէժիի պաշտօնեաներէն Տիմիդրի Քոցոնիի, ձկնորս Նիքոլաքիի, ձկնորս Նիքայի, ժամակոչ Թէոտորաքիի, կառապան Անտոնի, ձկնորս Բասքարայի և այրի Զմարագտայի տուները։

Չընար փողոց. — Վարվիոնիի, սրճավաճառ Արիսթոյի, ձկնորս Բէրիքլիի, ձկնորս Եանի Կարոլոյի, մակուկավար Մանոլիի ու Խրիսթոյի տուները։

Բէյօ Պաչըի ետին. — Էվտոքսիայի ու սափրիչ Արոսթոյի տուները, քամիսիոնճը Թանաշի երկու տուները և թաղին մուխթար Անէթթիի տունը։

Ասոնցմէ զատ այրած են նաեւ կարգ մը ձկնորսներու և աղքատներու տուներ։ Այրած բոլոր տուներուն և խանութներուն քանակութիւնը սապէս է.

Բէյօ Պաչը ճասսէխի՝ ծովի կողմէն՝ չորս ծովեզերեայ տուն ու երկու խանութ, նոյն տեղին ցամաքին կողմէն՝ երեք տուն ու չորս խանութ, Գասսապ փողոց՝ 14 տուն, Եկեղեցիի փողոց՝ 9 տուն, Չէշմէ փողոց՝ 10 տուն, Մալաքով փողոց՝ 16 տուն ու 5 խանութ, Չընար փողոց՝ 6 տուն և այդ փողոցին ետեւի կողմը 4 տուն. համագումար ութսուն տուն, քսան խանութ և չորս ծովեզերեայ տուն։

—Վեհ. Սուլթանը իմանալով հրդեհը, կայս. թիկնապահներ ղրկեց, հրամայելով հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել՝ հրդեհը մարելու և արկածեալները պատսպարելու և անոնց օգնելու համար։

—Հրդեհը սկսած խանութներէն մէկին՝ մանրավաճառին ապրանքները 150 ոսկիի ապահովագրուած էին, սակայն կ'ըսուի թէ ապրանքներուն արժէքը 200 ոսկի էր. նաեւ թէ մանրավաճառը՝ Խարալամպոս՝ Եէնիքէօյի մէջ ծանօթ ու պատուաւոր անձ մըն է։ Նպարավաճառին խանութն ալ 90 ոսկիի ապահովագրուած էր։ Այդ խանութներուն վրայի տունը բնակող Շիրքէթի պաշտօնեայ Մահմուտ էֆ. նոյն միջոցին քնացած ըլլալով, հազիւ կրցաւ իր ու ընտանիքին կեանքը ազատել, որով բոլոր կարասիները այրեցան։

—Ձկնորս Քօքալօ Նիքոլիի տունը այրելէ զատ, երկու նաւակները և «ալամանա»ի բոլոր կազմածները այրեցան։ Տարաբախտ մարդը եօթը զաւակ ունի՝ չորս աղջիկ ու երեք մանչ։

—Ցոյն կին մը ասկէ առաջ երեք տուն շինած էր, որոնց մէկին մէջ ինք կը բնակէր և միւս երկուքն ալ վարձու տուած էր։ Հրդեհի միջոցին, յուսալով որ իր տունը պիտի չայրի, չուզեց տունէն դուրս ելլել. կրակը մօտենալուն՝ այդ կինը զգայազիրկ վիճակի մէջ կարելի եղաւ ազատել. երբ սթափեցաւ՝ քանի ոսկի խոստացաւ իր երեք տուները ազատողին. ջրհանկիրները շատ աշխատեցան, բայց ջուր չգտնուելով կարելի չէր. տուները սկսան այրիլ. խեղճ կինը նորէն զգայազիրկ գետին ինկաւ։

—Եգիպտացի վախճանեալ Հալիմ փաշայի դուստրը՝ Զէհրա հանըմ խոստացաւ երեք օր շարունակ օրական տասը ոչխար և երկու հարիւր օխա հաց տալ արկածեալներուն։

—Ամբողջ վնասը հարիւր հազար ոսկի կը հաշուի, որուն 12,000ը միայն ապահովագրուած է։

—Ցունաց Ս. Պատրիարքը շաբաթ օրը պաշտօնեաներ ղրկելով, հրդեհէն վնասուող յոյն կարօտեալներուն ցուցակը պատրաստել տուաւ։

—Իգտամ ձեռնհաս պաշտօնարանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ, ըսելով որ Վերին Վոսփորի մէջ ջրհանկէր զինուորներու վաշտի մը գոյութիւնը անհրաժեշտ է, քանի որ Եէնիքէօյի հրդեհը անգամ մը եւս հաստատեց թէ փոքր ջրհանները բնաւ օգտակար չեն կրնար ըլլալ։

— Ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ հրդեհին պատճառները ու պարագաները երեւան հանելու համար։ Նպարավաճառը ու մանրավաճառը ձերբակալուեցան և հարցաքննութեան ենթարկուեցան։ Երկուքն ալ կը յայտարարեն թէ տեղեկութիւն չունին և զիրար կ'ամբաստանեն, բայց կը կարծուի թէ հրդեհը նպարավաճառին խանութէն սկսած է, վասն զի մանրավաճառին ապրանքներուն և ապահովութեան գումարին միջեւ մեծ տարբերութիւն մը կայ։ Նպարավաճառը նախապէս առաջարկեր է մանրավաճառին որ իր ապրանքները ապահովագրէ և թէ նպարավաճառին ապրանքներուն արժէքը շատ պակաս էր ապահովագրութեան գումարէն։ Քննութիւնները առաջ կը տարուին։

—Թաղապետութեան կողմէ երէկ կատարուած քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ ընդամէնը այրած են հարիւր եօթը շէնք, որոնց 83ը՝ տուներ, 5ը՝ ծովեզերեայ տուն և 19ը՝ խանութ։ Ընդհանուր վնասն ալ 25,000 ոսկի է։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՄԷՋ

Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ առտու նախագահեց Մայր եկեղեցւոյ արարողութեանց։ Հաւատացեալներու երկսեռ խուռն բազմութիւն մը ներկայ էր։ Ճաշու Գիրքէն վերջ, Ն. Սրբազնութիւնը օրուան Աւետարանէն բնաբան առնելով Քրիստոսի «Բանզի ամենեքին նոքա յաւելորդաց իւրեանց արկին. իսկ սա ի չքաւորութենէ իւրմէ զամենայն ինչ զոր ունէր էարկ, զկեանս իւր» խօսքը, «Այրի կնոջ լուման»ին առակը ընդլայնեց և բացատրեց թէ Քրիստոս ինչպէ՛ս Աստուծոյ առջեւ աւելի ընդունելի նկատեց այրի կնոջ լուման, քան մեծատուններուն ոսկին։ Աւրիկոյ անոր համար որ այդ խեղճ որբեւայրին գրեթէ իր ամբողջ ունեցածն էր որ կը ձգէր տաճարին գանձանակին մէջ, լի հաւատքով և երկիւղածութեամբ. իսկ մեծատունը, թէեւ ոսկիներ կը ձգէր հոն, բայց ատոնք նշանակութիւն չունէին իր հսկայ հարստութեան քով։ Կուտար պարզապէս տալու համար և ոչ թէ իբրեւ սրտաբուխ նուէր։ Քրիստոս այս առակով հասկցնել կ'ուզէր սակայն թէ Աստուած քիչով կը գոհանայ. պէտք չէ այդ կերպ ըմբռնել։ Միեւնոյն ատեն, երբ այրին իր բոլոր ունեցածը կուտայ «զամենայն ինչ զոր ունէր էարկ», ինչպէս կ'ըսէ Աւետարանը, պէ՞տք է մենք ալ մեր ամբողջ հարստութիւնը նուիրենք Աստուծոյ, կատարեալ բարեգործութիւն մը ըրած ըլլալու համար։ Ո՛չ, սիրելիներ, Աւետարանին մէջ կան խրատներ՝ որոնք յորդորներ են և պատուէրներ՝ որոնք կրօնական-բարոյական անհրաժեշտ պարտականութիւններ են։ Այսպէս, Քրիստոսի այրիին լուման խրատ մըն է, տառական կերպով պէտք չէ ըմբռնենք զայն. ո՛չ, այլ թէ պէտք է մեր տուածը սրտէն ըլլայ մեր սրտին։ Հին ժամանակները Քրիստոնէական եկեղեցիներուն մէջ տասանորդ առնելու սովորութիւն կար, սակայն այժմ քրիստոնէին խղճին ձգուած է՝ եկեղեցիին նուիրատուութեան քանակը։ Տաճարներու մէջ առաջ միայն մէկ գանձանակ կար և ամէնքը հոն կը նետէին իրենց լուման՝ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, սակայն այժմ եկեղեցին չա՛տ աւելի պահանջներ ունի և դրամ տալու շա՛տ աւելի առիթներ կան, որովհետեւ ինչպէս յայտնի է, եկեղեցիէն զատ, մեր վարժարանները և բոլոր բարեգործական հաստատութիւնները ժողովուրդին նուէրներովը կը մատակարարուին և չեն ու պայծառ կը մնան։ Ն. Սրբազնութիւնը յետոյ բացատրեց թէ նուէրը ո՞ւր և ինչպէս տալու է. պէտք չէ որ մեր դէմը ելլող ամէն մուրացիկին, — որովհետեւ այժմ չափազանց շատցած են արհեստով մուրացկանները, — նուէր տանք, ամէն ձեռք բացածին օգնենք. նախ՝ քննելու, ստուգելու և ըստ այնմ տալու ենք, որպէս զի մեր նուէրը իր օգտակարութիւնը ունենայ։ Ս. Պատրիարքը յորդորեց ներկայ հաւատացեալները որ մինչ իրենց սրտաբուխ նուէրները նուիրեն եկեղեցիին ու ճշմարիտ աղքատին և քարոզը վերջացուց բարեմաղթութիւններով։

Ս. Պատրիարքը, եկեղեցւոյ արարողութիւններէն վերջ, Պատրիարքարան ելաւ պահ մը և իրիկուան կողմ վերադարձաւ Բերա, իր բնակարանը։

* * *

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսը, որ Թեմական այցելութեան ելած էր, Խարբերդ հասած է անցեալ շաբթու և քաղաքէն ու շրջակայ գիւղերէն դիմող խուռն բազմութիւն մը՝ Առաջնորդին եւ քահանաներուն ու պաշտօնական մարմնին հետ, դիմաւորելու գացած է Ն. Ս. Օծութիւնը, չորս ժամ հեռաւորութեամբ վայր մը։

ՅՈՒՆԱՑ Տ. Յոաքիմ Ս. Պատրիարքին կողմէ Պատր. Փոխանորդ Տ. Կալինիկոս և Պատրիարքական անձնական քարտուղար Տ. Աթանասիոս Վ. Նէրը, շաբաթ օրը Պատրիարքարան գալով, շնորհակալութիւն յայտնեցին Ս. Պատրիարք Հօր, որ Տ. Յոաքիմ Ս. Պատրիարքի հիւանդութեան առթիւ իր կողմէ Պատր. Փոխանորդ Սրբազանը Պօյաճըգիւղ ղրկած էր, առողջութիւնը հարցնելու։

ԱՐՄԱՇՈՒ Դպրեվանքին հասոյթին մէկ գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէ նաեւ խաղակի բերքը, որ հետզհետէ աւելի արդիւնաբեր կը դառնայ և կարեւոր մէկ բացը կը գոցէ Դպրեվանքի պէտքերուն։ Այս տարուան խաղակի բերքը ծախուած է քիլօն 60 զրշ. 30 փրյ.էն և մօտ 180 ոսկիի հասոյթ մը գոյացած է։ Տ. Ոսկի քհ. Պէպիեան, որ Ս. Պատրիարք Հօր յանձնարարութեամբ հսկած էր վաճառման գործին, նախընթաց օր Պոլիս գալով, անձամբ Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց վերոյիշեալ գումարը։

⁂ Նիկոմիդիոյ առաջն. փոխանորդ Տ. Պարգեւ վրդ. որ իր անձնական հիւանդութիւնը դարմանել տալու համար Կ. Պոլիս կը գտնուէր, երէկ մեկնեցաւ։

⁂ Պատրիարքարանէ յանձնարարուեցաւ՝ ինչպէս Տ. Թորգոմ Ծ. Վրդ.ի, նոյնպէս Դպրեվանքին ներքին տեսուչ Տ. Մեսրոպ վրդ. Նարոյեանի, որպէս զի այս վերջինը Տ. Թորգոմ վրդ.էն առանձայ վանքին բոլոր հաշիւները, տոմարները, կնիքը եւն. ու առժամաբար վարէ վանքին գործերը։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ անկէ առաջ լուծած էր Իզմիրցի Սարգիս Համբարձումեանի և կնոջը՝ Գեղեցիկի ամուսնութիւնը, և կնոջ բողոքին վրայ յանձնարարած էր ամուսնոյն որ կնոջը վերադարձնէ իրեն իբր օժիտ առած 230 ոսկին։ Այդ գումարը, դեռ ամուսնալուծում ձեռք չբերուած, այրը ի պահ ձգած էր Սպարթալեան Տեարց վաճառատունը, և սակայն, հակառակ իր խոստման և հակառակ Կրօն. Ժողովոյ յանձնարարութեանց, գումարը կը մնար իր նախկին տեղը։ Այս անգամ, Իզմիրի Առաջնորդ Սրբազանին յանձնարարուեցաւ որ անմիջապէս նոյն գումարը անպայման կերպով յանձնուի բողոքարկու կնոջ։

ՍԿԻՒՏԱՐ Իճատիէի Թաղեցիները խնդրած էին տեղւոյն միացեալ Թաղ. Խորհուրդէն որ իրենց վարժարանին համար յատուկ Հոգաբարձութիւն մը կազմուի։ Թաղ. Խորհուրդը այդ խնդիրը նկատողութեան առած և հարկ դատած ըլլալով ընդունիլ այդ առաջարկը, ըստ օրէնի խնդիրը ներկայացուցած էր Ս. Պատրիարք Հօր և հաւանութիւնը խնդրած։ Շաբաթ օրը Պատրիարքարանէ գրուեցաւ Սկիւտարի միացեալ Թաղ. Խորհուրդին թէ այդ առաջարկը ընդունուած է և կրնան կազմել Հոգաբարձութիւն մը նոյն վարժարանին համար։ Հետեւաբար Թաղ. Խորհուրդը ձեռնարկներ ըրած է բանիմաց անձերէ Հոգաբարձութիւն մը կազմելու և այսպէսով գոհացում տալու Իճատիէցիներու փափաքին։

ՍԱՄՍՈՆԻ Առաջնորդ Տ. Յակոբ Աչըգ եպիսկ. նամակով մը յայտագրած է Պատրիարքարան թէ քաղաքին ազգայիններէն մէկը Առաջնորդարան դիմելով խնդրած է որ իր հօրը ոսկերոտիքը գերեզմանատունէն հանելով, նորաշէն եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ թաղելու հրաման տրուի և այս առթիւ խոստացած է ի նպաստ եկեղեցւոյ գումար մը նուիրել։ Առաջնորդ Սրբազանը նկատելով, սակայն, որ այս խնդիրը վեր է իր իրաւասութենէն և Պատրիարքարանը միայն կրնայ այս մասին որոշում մը տալ, տնօրինութիւն մը խնդրած է Ս. Պատրիարքէն։

ԼՔՈՒԱԾ ԿԻՆԵՐ. — Մշոյ Ցրօնք գիւղացի երեք ամուսնացեալ կիներ՝ Արուս, Հավէ և Թաւօ, տեղւոյն Առաջնորդարանը դիմելով ապահարզան պահանջած են, յայտնելով իրենց ամուսիններուն երկարատեւ բացակայութիւնը։ Մուշի Առաջնորդարանը Կեդր. Կրօն. Ժողովոյ նկատառման յանձնած է այս ամուսնական խնդիրը։

ԱՄԱՍԻՈՅ Նիւմիւշ Հաճի գիւղէն անձ մը՝ Բարսեղ Իսբիւչանեան՝ բողոքած է Պատրիարքարան, թէ տեղւոյն առաջն. տեղապահը արգելք կը հանդիսանայ իր զաւկին մկրտուելուն, սա առարկութեամբ թէ օրինաւոր պսակի ծնունդ չէ։ Յիշեալ անձը կ'աւելցնէ թէ Տ. Սահակ վրդ. նոյն իսկ չէ թոյլատրած որ գէթ իբրեւ Եկեղեցւոյ զաւակ արձանագրէ։ Կրօն. Ժողովոյ նկատառման յանձնուած ըլլալով այս բողոքագիրը, Ժողովը որոշեց խստիւ յանձնարարել Տ. Սահակ վրդ.ի, որպէս զի անմիջապէս արտօնէ յիշեալ մանկան մկրտութիւնը, քանի որ Հայ Ս. Եկեղեցին երբեք չարգիլեր այդպիսի էական Խորհուրդի մը կատարումը, միայն թէ երբ ապօրէն յարաբերութեանց ծնունդ ըլլայ, ըստ օրինի՝ մկրտուողը իբրեւ «եկեղեցւոյ զաւակ» կ'արձանագրուի։

ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ Կոտկի որոշագրութեան համաձայն, Պատրիարքարանէ Կեսարիոյ Առաջնորդ Սրբազանին ղրկուեցաւ՝ Վիճակին Թալաս գիւղի վարի Թաղի Խուպէսէրեան վարժարանին յատկացուած գումարը։ Նոյն Կոտկի որոշագրութեան համաձայն, 10 օսմ. ոսկի յանձնուեցաւ նաև Երուսաղեմի Պոլսոյ Պատր. Փոխանորդին և հարկ եղածը ծանուցանեցաւ նաև Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքին։ Ինչպէս յայտնի է, Երուսաղեմի մէջ ամէն տարի, յիշեալ բարերարին հոգւոյն համար Ս. Պատարագ կը մատուցուի։

ԹԻՖԼԻԶԻ ազգայիններէն Պ. Զաքարէ Մանուկեան Ջանփօլատեան հազար րուպլի ղրկած էր Ս. Պատրիարք Հօր, ի նպաստ աղքատներու։ Ն. Սրբազնութիւնը օրհնութեան կոնդակ մը ղրկեց։

ՌՈՒՍՋՈՒԳԻ Տ. Կարապետ Ա. քհնյ. Պօյաճեանը գրով մը դիմած էր Պատրիարքարան և արտօնութիւն խնդրած է պսակելու երիտասարդ մը, որ իրեն կնութեան առնել կ'ուզէր իր մօրաքրոջ թոռը։ Կրօն. Ժողովոյ որոշմամբ, գրուեցաւ յիշեալ քահանային թէ այդ տեսակ ամուսնութիւններ կ'արտօնուին ա՛յն ատեն միայն երբ շատ ստիպողական հարկ մը կայ։

ՈՒՐՖԱՅԻ Առաջնորդ Տ. Անանիա Ծ. Վ. որուն Կ. Պոլիս գալը գրած էինք, շաբաթ օրը Ս. Պատրիարք Հօր ներկայանալով տեղեկութիւններ հաղորդեց Ուրֆայի Թեմական գործերուն վրայ։ Տ. Անանիա Վ. Երուսաղեմատուն կը մնայ առայժմ։

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ երաժշտապետ Մէհտէրեան էֆ. 40 ձայնագրագէտ դպիրներէ միայուն եռաձայնի նոր խումբ մը կազմակերպած է։ Այս խումբը իր փորձերուն սկսած ըլլալուն՝ առաջին անգամ Հրեշտակապետի տօնին օրը պիտի երգէ Մայր եկեղեցւոյ մէջ։

ՖՕՐՇԱՆԻ Թաղ. Խորհուրդը դարձեալ գրով մը դիմում ըրած և խնդրած է Պատրիարքարանէն որ Տ. Եղիազար քհն. Աչըճեանը ղրկուի փութով։

ՊԱՐԻԶԻ Հայոց հոգեւոր հովիւ Տ. Վռամշապուհ քհնյ. Տօքթ. Պալթազարի ամուսնական խնդրոյն մասին Պատրիարքարանէ իրեն եղած հարցման մը պատասխանելով, կարգ մը տեղեկութիւններ տուած է։ Մէճմուայի Ախպար կը ծանուցանէ թէ Տօքթ. Պալթազարեանի Հռոմէադաւանութիւն ընդունելու գործողութիւնները կատարուած են։

ԴԱՑԸԴԻՒՂԻ Թաղ. Խորհուրդը, Թաղեցիներու կողմէ մատուցուած հանրագիրը նկատողութեան առնելով, որոնք կը բողոքեն նոր քահանայացուի մը ձեռնադրութեան դէմ, որոշած է փոխանակ նոր մը ձեռնադրելու և գայթակղութեանց ու վէճերու տեղի տալու, ուրիշ յարմար քահանայ մը պաշտօնի կոչել, Ս. Պատրիարք Հօր հաւանութիւնը ստանալէ յետոյ։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ չորեքշաբթի և Կրօն. Ժողովն ու Աւագերէցներու մասնաժողովը վաղը հրաւիրուած են նիստ գումարել։

ԲԱՐԵՊԱՇՏ ազգայինի մը կողմէ Պէյքոզի եկեղեցիին գեղեցիկ խաչ մը նուիրուած ըլլալով, տեղւոյն Թաղ. Խորհուրդին խնդրանքին վրայ, Տ. Գրիգորիս Վ. Պալաքեան երէկ նախագահեց արարողութեանց և օծեց նոյն խաչը։

«ԱՐՇԱԼՈՅՍ» լրագիրը, որուն առաջին թիւը լոյս կը տեսնէ այսօր Իզմիրի մէջ, առայժմ շաբաթը երեք անգամ միայն պիտի հրատարակուի եղեր։

* * *

ՀԱՅ ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔ

Հայ Հռոմէականաց Կ.-Պատրիարք Տ. Սապպաղեան Սրբազան, Ոստիկանութեան նախարար Շէֆիգ փաշայի հրաւէրով, նախընթաց գիշեր Ն. Վսեմութեան ապարանքը գնաց և մասնակցեցաւ Իֆթարի սեղանին։ Տ. Սապպաղեան Սրբազան ուրբաթ գիշեր եւս, Կայս. Պալատան Բ. քարտուղար և սենեկապետ Վսեմ. Իզզէթ փաշայի ապարանքը երթալով, յատուկ հրաւէրով, մասնակցեցաւ Իֆթարի սեղանին։ Կ.-Պատրիարքին կ'ընկերանար գործակատար Յովսէփ էֆ. Շէհիրեան։

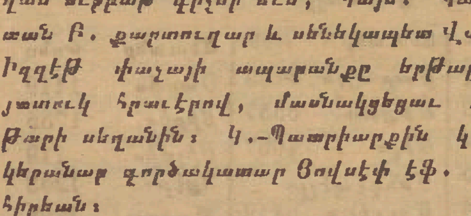

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ Դ. ՍԷԹԵԱՆԻ

* * *

ՏԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՒ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ազն. Միհրան էֆ. Սէթեանի հանգուցեալ մօր՝ ծերունազարդ Տիկին Մարիամ Դ. Սէթեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ առաւօտ, Գատըգիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցին, արժանավայել հանդիսաւորութեամբ։ Բերայէն ու Վոսփորի զանազան գիւղերէն գացող յուղարկաւորները, — որոնք ստուար բազմութիւն մը կը կազմէին, — թէև ժամը ճիշդ 5½ին Գատըգիւղ կը գտնուէին, սակայն հանգուցելոյն դագաղը Գընալը-Կղզիէն փոխադրող Շահին շոգենաւը քիչ մը յապաղած ըլլալով, ժամ 6½ին միայն հասաւ։ Նաւամատոյցէն, դագաղը դիմաւորուելով յուղարկաւորներու և եկեղեցական դասին կողմէ, թափօր կազմուեցաւ և ուղղուեցաւ դէպ ի եկեղեցի ուր այնքան հոծ էր բազմութիւնը որ շատեր հարկադրուեցան բակը կենալու։ Տաճարը լաւ զարդարուած էր չքնաղապէս։

Տան կարգը կատարուեցաւ Գընալըի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին՝ նախագահութեամբ Տ. Վահան Ծ. վրդ. Տէր-Մինասեանի. ներկայ էին նաեւ գիւղին ծերունի աւագերէցը՝ Տ. Դիմէտրիոս քհնյ. և Տ. Վահան քհնյ. Խոյեան։ Գատըգիւղի նաւամատոյցը կը սպասէին, խուռն բազմութենէ մը զատ, Տ. Ղեւոնդ վրդ. Դուրեան և Տ. Գնէլ վրդ. Գալէմքեարեան ու քահանաները։

Արարողութեանց կը նախագահէր Տ. Գէորգ արքեպիսկ. Երէցեան, իր շուրջն ունենալով Պատր. Փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ եպիսկ.ը ու Տ. Մովսէս եպիսկ. Կէօմիւշեան, և վարդապետական դասէն՝ Տ. Վահան Ծ. Վրդ. Տէր-Մինասեան, Տ. Գնէլ Ծ. Վրդ. Գալէմքեարեան, Տ. Տիրայր Ծ. Վրդ. Մարգարեան, Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Դուրեան, ինչպէս նաև բազմաթիւ քահանաներ զանազան թաղերէ։

Դագաղը դրուած էր փոքրիկ տաճարին մէջտեղ, մահարձանի մը վրայ, կերոններով շրջապատուած ու ծաղկեպսակներով զարդարուած զորս նուիրած էին հանգուցելոյն զաւակները, թոռները, փեսաները և ազգականք ու բարեկամք։ Արարողութիւնք կատարուեցան դաշն հանդիսաւորութեամբ ու տխուր երգեցողութեամբ։ Սգակիր կեցած էր դասին մէջ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Մաքսուտեան։ Նոյնպէս ուրիշ բարեկամ վարդապետներ ու քահանաներ։

ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆ

Դամբանականը խօսեցաւ Երէցեան Սրբազան, պարզ այլ յարմար համակիր ոճով մը ու զգայուն շեշտերով, բնաբան ունենալով. «Զընթացսն իմ կատարեցի, զհաւատն իմ պահեցի, այսուհետեւ կայ և մնայ ինձ պսակն արդարութեան»։ Ու բացատրեց թէ որքա՛ն հեշտ է Քրիստոնէին համար՝ իր հոգեկան ու բարոյական պարտականութիւնները կատարել, կեանքի պայքարը մղել՝ նիւթական հանգստաւէտութեանը համար, ու աչքերը փակել հանդարտ խղճով։ Այս պայքարն է զոր կը մղէ ամէն ոք, ոմանք բարոյական հարուածներու դէմ, ոմանք նիւթական պէտքերու առջեւ և ուրիշներ բնութեան պահանջներուն հանդէպ։ Այս ընթացքով իրարու կը յաջորդեն, երիտասարդութիւնը՝ մանկութեան, ծերութիւնը՝ կատարելութեան։ Կեանքը պայքար մըն է՝ ապրելու համար՝ մեռնելու դէմ, մեռնելու համար՝ ապրելու դէմ։ Աշխարհի ելեւէջներուն մէջ չի տատամսելու, կեանքի ազնիւ պայքարին ատկալու, ձախորդութեանց կուրծք տալու և պերճանքի մէջ չի յղփանալու համար՝ հաւատքը պէ՛տք է զօրավիգ ըլլայ մահկանացուին։ Եւ այս բարեպաշտ ու առաքինազարդ հանգուցեալը, այրի Տիկին Մարիամ Սէթեան, ունեցաւ այդ հաւատքը, հոգեկան այդ արիութիւնը, որով երջանիկ եղաւ ու երջանկացուց իրեններ։

Դամբանախօս Սրբազանը անդրադառնալով անոր անցեալ կեանքին, յիշեցուց թէ ինչպէ՛ս իր բարեյիշատակ ամուսինը՝ երիտասարդ հասակէն առեւտրական ասպարէզը մտած՝ մէկն էր այն 12 սեղանաւորներէն ու 12 վաճառականներէն որոնք, Կայս. Կառավարութեան արտօնութեամբ, առաջին Անգլիա գացին՝ ուսումնասիրելու համար առեւտրական դրութիւնները, յարաբերութիւններն ու նորութիւնները։ Ի դարձին, Դաւիթ էֆ. Սէթեան մասնաւորապէս իր հոգածութեան առարկայ ըրաւ Սամաթիոյ Սահակեան վարժարանին սաները մարզել առեւտրական գիտութեանց մէջ և ներշնչել անոնց վաճառականական ու գործնական կեանքի առողջ սկզբունքներ, որոնք նախապատրաստեցին գործի ու առեւտուրի մարդիկ Սամաթիոյ մէջ, ինչ որ կը շարունակուի սերունդէ սերունդ։ Նկարագրեց թէ հանգուցեալ Տիկինը ի՛նչ գուրգուրանքով ու խնամով մեծցուց դաստիարակեց իր զաւակները և անոնց հօր մահէն ետք՝ շարունակեց առանձին կառավարութեամբ մը, զգացնել չտալու համար հօրենական պակասը։ Միհրան էֆ. Սէթեան, որ եղաւ պետը այդ նահապետական գերդաստանին, թէ՛ առեւտրական հրապարակի վրայ իր վայելած պատուաւոր համբաւովը և թէ Պատրիարքարանի շրջանակներու մէջ իր անձնուիրաբար վարած արդիւնաւոր պաշտօններովը և պարկեշտ մարդու համբաւովը, շարունակեց այդ օրհնեալ աւանդը, թէ՛ ընտանեկան և թէ գործի տեսակէտով։ Երէցեան Սրբազան երկնային մխիթարութիւն հայցեց վշտահար Միհրան էֆ. Սէթեանի ու ընտանիքին, սգաւոր քոյրերուն, հանգուցեալ Տիկնոջ թոռներուն ու փեսաներուն, և աստուածային օրհնութիւնը հայցեց բոլոր յուղարկաւորներուն վրայ։

Ցաւարտ դամբանականէն, դագաղը հանդիսաւոր թափօրով հանուեցաւ տաճարէն։ Եկեղեցւոյ բակին մէջ՝ Միհրան էֆ. Սէթեան, իր շուրջն ունենալով քեռորդիները Դաւիթ էֆ. Առաքեան, Հեթում էֆ. Սէթեան, Կոստանդ էֆ. Գալչըճեան ու հանգուցելոյն թոռան փեսան Մկրտիչ էֆ. Մանուկեան, ընդունեցին բոլոր ներկաներուն ցաւակցութիւնները։ Հանգուցելոյն թոռները և Սէթեան վաճառատան պաշտօնեաները իրենց ուսերուն վրայ բարձած փոխադրեցին դագաղը եկեղեցիէն դուրս։

Համակիր վշտակցութեանց արտայայտման այս արարողութեան կատարուելէն ետք, դագաղը մեռելակիր քառաձի կառք մը դրուելով ու ծաղկեպսակներով ծածկուած, փոխադրուեցաւ Սկիւտարի ազգ. գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ ամփոփուելու համար։

Յուղարկաւորներուն մեծագոյն մասը, իրենց տրամադրութեան ներքեւ դրուած կառքերով հետեւեցան մեռելական թափօրին մինչեւ Սկիւտար, ուր նոյնպէս եկեղեցական ու ժողովրդական պատիւներ ընծայուեցան։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՆԵՐԸ

Յուղարկաւորներու ստուար բազմութեան մէջ կը նշմարուէին, Թաղ. Ժողովի անդամներէն Վսեմ. Հմայեակ էֆ. Սէֆէրեան, Յարութիւն էֆ. Ասլանեան, Տիգրան էֆ. Մանուկեան և Տիգրան էֆ. Թօքաթեան՝ անդամակիցք Սէթեան էֆ.ի, ինչպէս նաև Տեարք՝ Վսեմ. Գրիգոր Խորասանեան և Մաթէոս Ունճեան, Ազն. Երուանդ Բարաղեան, Խաչիկ Խօրասանճեան, Յակոբ Յակոբեան, Բարթող Թէլեան, Սրապիոն Հիւրմիւզ, Վռամշապուհ Մանուկեան, Բարսեղ Սթամպօլլուեան, Միհրան Շիրինեան (ատենապետ Տնտես. Խորհուրդի) և Երուանդ Շիրինեան, Արմենակ Ինճէեան, Միհրան Կեսարեան, Սեւվիչէն (ապարանապետ), Օննիկ Տէբուեան, Յովհաննէս Պասուեան, Տիգրան Բարաղամեան, Պօղոս Թորգոմեան, Կոստանդ Բալըքճեան (Պիճ Պիր Չեւլիք տէրը) և Անտոն էֆ. Սալգըմեան (Տնօրէն նոյն վաճառատան), Յեսու Շամտանճեան, Արսէն Արսէնեան, Գարեգին Մելիքեան, Աստուածատուր Հարենց, Ագրիպպաս Դուրեան, Սարգիս Ֆնտգլեան, Արամ Ֆնտգլեան, Զարեհ Շամտանճեան Խան, Մելքոն Նազիկեան, Երուանդ Ոսկան, Յակոբ Գորեան, Երուանդ Մերէէմտըւլի, Բարթող Հիւնքեարպէյէնտեան, Միհրան Ջօպանեան, Արամ Սօղանճեան, Միհրան Տէօքմէճեան (ձուլիչ), Միհրան Տէօքմէճեան (գեղագիր), Մարտիկ Պօլօլեան, Լեւոն Հաճեան, Խաչիկ Պ. Ալեանաքեան, Մկրտիչ Սելեան, Գրիգոր Կիւլեան, Կարապետ Մուրատեան, Մկրտիչ Սելվեան, Բերովբէ Կիւմիւշեան, Կարագեան Եղբարք, Նազարէթ Եաղըճեան, Օննիկ Ս. Թաշճեան, Գառնիկ Սարգիսօֆ, Լեւոն Բանիկեան, Գառնիկ Ճէվահիրճեան, Հմայեակ Դիմաքսեան, Զարմայր Ճշմարտախօսեան, Տօքթ. Պօղոսեան, Բարսեղ Մանուկեան, Պօղոս Քէրէստէճեան, Կարապետ Սէֆէրեան, Տիգրան Ճիլաճեան, Ռուբէն Քէմհաճեան, Արայ Արապեան, Նշան Ճիվանեան, Յունաց Պատրիարքարանի արկղակալ Բէյգրաքի էֆ., Պ. Մաքրիտի, Գընալըի յոյն քահանան և ուրիշ բազմաթիւ ծանօթ օտարազգիներ, առեւտրական դասէն։

Սէթեան Միհրան էֆ.ն Տիվրիկի հայ համայնքին Կ. Պոլսոյ մէջ ունեցած վագըֆ կալուածոց պատուակալ տեսուչը ըլլալով՝ Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ, նոյն կալուածոց Խնամակալութիւնը ներկայ էր խմբովին և յատկապէս ցաւակցութիւն յայտնեց։ Այդ Խնամակալութեան անդամներն են՝ Խաչատուր Եէրէլէքեան (ատենապետ), Գրիգոր Վարդազեան (ատենադպիր), Մկրտիչ էֆ. Զարգարեան, Մանուկ էֆ. Պօյաճեան և գրավաճառ Յովհաննէս էֆ. Գըլըճեան (քարտուղար)։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ԹԱՂՈՒՄ

⁂ Ս. Պատրիարք Հայրը ցաւակցական քարտ մը ուղղած է Միհրան էֆ. Սէթեանի։

⁂ Հանգուցեալ Տիկնոջ դագաղին ծաղկեպսակ նուիրած էին՝ Գնալըի Թաղ. Խորհուրդի անդամները՝ նոյն Կղզիի Ներսէսեան վարժարանի Հոգաբարձութիւնը, Սկիւտարի Աղքատախնամը, Տէր և Տիկին Միհրան էֆ. Սէթեան, այրի Տիկին Նեվրիկ Առաքեան, այրի Տիկին Ազնիւ Լօքմակէօզեան, Կոստանդ էֆ. և Օր. Նուարդ Գալչըճեան, Սկիւտար Ճեմարան վարժարանի կարօտ ուսանողներու Խնամակալութիւնը, պաշտօնէութիւնը Մ. Սէթեան վաճառատան, եւայլն։

Ս. ՓՐԿԻՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ, հանգուցեալ Տիկին Մարիամ Դ. Սէթեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւններն եղած են Հիւանդանոցիս. — Տէր և Տիկին Միհրան էֆ. Սէթեան 540, Տիկին Գառնուկ Սէթեան և դուստրը 432, Տէր և Տիկին Հեթում էֆ. Սէթեան 216, Տէր և Տիկին Սէթեան ի Բորիզ 216, Տէր և Տիկին Մկրտիչ էֆ. Ս. Մանուկեան 216 և Տէր և Տիկին Միսաք էֆ. Մկրեան 216 ղրուշ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր և Տիկին Երուանդ էֆ. Բաղտաքեան՝ 216 ղրշ. նուիրած են ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ Դ. ՍԷԹԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, կարօտ Ուսուցչաց օգնութեան Սնտուկին։

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Խնամակալութիւնը և Մայրը խորին շնորհակալութեամբ կը ծանուցանեն թէ, Միհրան էֆ. Սէթեան իր հանգուցեալ մօր յուղարկաւորութեան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի հինգ օսմ. ոսկի նուիրած է Գալֆայեան Որբանոցին։

ՄԱՍԻՍ Գրական շաբաթաթերթի 42րդ թիւը հրապարակ ելաւ հետեւեալ ճոխ բովանդակութեամբ. — Ենովք Արմէն. «Մենք և Անոնք» (Բողոքական եկեղեցիին բացումին առթիւ)։ — Մուշեղ եպիսկ. «Ամուսնական Հրահանգը». — Էմիլ Զօլա. «Կի տը Մօբասան» (Թարգմ. Ն. Եաղըճեան). — Օր. Պերճուհի Եաղըճեան. «Մաղիկներուն վիշտը» (Բանաստեղծութիւն). — Արմենակ Ինճէեան. «Պոլսի այսօրուան աշխարհաբարը». — Միհրան Ուզունեան. «Զլատը» (Վիպակ). — Ա. Սօլախեան. «Գաւառացիին նամակը՝ խմբագիրին»։

ՓՈՒՆՋ շաբաթաթերթին 5րդ թիւը հրատարակուեցաւ հետեւեալ շահեկան բովանդակութեամբ. — Ի՞նչ է «Բածինն». Խ. Ուզունեան. — —Խաչի տօնը Պարտիզակի մէջ. Գ. Յ. Կ.—Միսաք Մեծարենց ու իր «Ծիածան»ը. Վահան Նալեան. — «Փունջ»ի պարգեւաւոր գրօսանքը. — Զանազան լուրեր։

Հիւանդանոցի Արանց Յիմարանոցի բաժինին համար Յիմարապահի պաշտօններու պէտք կայ։ Փափաքողները պարտին դիմել ուղղակի Հիւանդանոցի Տնօրէնութեան։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիեննայի թերթերէն, հոկտ. 26)

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

ՎԻԵՆՆԱ, 25 հոկտ. — Նիւ-Եորքի մէջ վերջերս մեծ սնանկութեանց հետեւող շփոթութիւնը հանդարտեցաւ այսօր և կ'երեւի թէ խուճապը անհետացած է։ Բայց հասած լուրերէն և գործերու ընթացքէն կը մակաբերուի թէ նախկին վիճակը վերահաստատուած չէ դեռ։ Ելմտից նախարարին և Նիւ-Եորքի սեղանաւորական բարձր դասին պատկանող դրամատէրներուն միջամտութիւնը մեղմացուց կացութեան անձկութիւնը և մինչեւ մէկ աստիճան ամրացուց ընդհանուրին վստահութիւնը, բայց դեռ բաւական ժամանակ պէտք է մինչեւ որ հրապարակին կացութիւնը գտնէ իր կանոնաւոր ընթացքը, վասն զի այսօր իսկ նորանոր սնանկութեանց և աւանդի պանքաներու վրայ ժողովուրդին խուժմանց լուրեր կը հասնին։ «Ուէսդինկ Հաուզ Քըմփէնի»ին պէս, Ալապամայի մէջ պղինձի մեծ ընկերութիւն մըն ալ՝ «Սաուդէրն Սդիլ Քըմփէնի» դադրեցուց իր վճարումները։ Աւանդատուներու դիմումներէն վախցող պանքաները մեծ ջանքեր կ'ընեն, ելմտից պաշտօնարանին և մեծ պանքաներուն ընծայած օգնութեանց շնորհիւ, գոհացում տալ աւանդնին ետ պահանջող ժողովուրդին։ Նիւ-Եորքի հրապարակը շատ կը նեղուի դրամի պակսութենէն, և գիներու այս աստիճան բուռն անկումներէն. շատ յամրաբար կը բարձրանան ինկած գիները, վասն զի սակարանական այսպիսի խուճապներէ ետքը, ամէնուն անուղղը կը տեւէ դեռ, և գործերու կանոնաւոր ընթացքը Սակարանին հանդարտութենէն բաւական ժամանակ ետքը յամրաբար կը վերադառնայ։ Ճարտարագործական մեծ ընկերութեանց սնանկութիւնները վարկի տագնապին և հնչուն դրամ չգտնուելուն հետեւանք են։ Պայմանաժամին լրացած վճարումները, ինչպէս յայտնի է, պէտք է ընել. բայց այդպիսի պարագաներու մէջ անհրաժեշտ եղող պայմանները՝ այսինքն վճարմանց պայմանաժամը նորոգելը, փոխանակագիր տալը եւայլն, բոլորովին դադրած են, վասն զի դրամատէրները իրենց դրամը դուրս հանել չեն համարձակիր եւ ընդհանուր անվստահութենէն վախնալով նոր վարկեր չեն բանար. մէկ քանի պանքաներ ալ օրինական իրաւունքէն օգտուելով, այսպիսի տագնապալից վայրկեաններու մէջ երեսուն օրուան համար կը կասեցնեն իրենց վճարումները, և այդ ժամանակամիջոցին մէջ սնանկ չեն համարուիր, այլ մտահոգ աւանդատուներու դիմումներէն ժամանակի մը համար զերծ մնալ, հանդարտ օրերու սպասել կ'ուզեն։ Օրէնքին մէջ այսպիսի անսովոր օրերու համար տեսակ մը մօռատօրեօմ նախատեսուած է, և պանքաները կ'օգտուին անկէ։ «Ուէսդինկ Հաուզ Քըմփէնի»ին վճարմանց դադարումը բացարձակ հետեւանքն է դրամական հրապարակին կացութեան, վասն զի այդ Ընկերութիւնը շատ գործ ունի. մեծ յանձնարարութիւններ ունի, մեծաքանակ գումարներու կը սպասէ, բայց չի կրնար վճարում ընել, որովհետեւ հնչուն դրամ չունի պատրաստ։ Իսկ Ալապամայի պղինձի Ընկերութեան վճարմանց դադարման գալով, այդ ալ կ'երեւի թէ դրամի պակասութեան եւ չափազանց շահագիտութեան հետեւանք է, եւ ոչ թէ պղինձի գործերուն գէշութեան։ Պղինձի այս ընկերութիւնը Ալապամայի մետաղաշատ երկիրներուն մէջ երկաթի և պողպատի շահագործութեամբ կը զբաղի։ Ալապամա Մ. Նահանգաց հարաւային գաւառ մըն է և գրեթէ 15 տարիէ ի վեր է որ անոր երկաթի հանքերը կը շահագործուին, վասն զի անկէ առաջ Ամերիկայի միւս վայրերուն երկաթի հանքերը անսպառելի կարծուելով փորուած գտնուած չէին։ Ալապամայի մէջ տասնի չափ հանքեր կան, որոնք իրարմէ անջատ ընկերութեանց ձեռքով կը շահագործուին և պողպատի տրըսդին մէջ չեն։ Դրամագլուխն է 25 միլիոն, և կեդրոնատեղին Պըրմինկէմի մէջ է։ Մեծաքանակ երկաթ կը հայթայթէր Անգլիոյ և Գերմանիոյ ու մինչեւ իսկ Աւստրիոյ գործարաններուն։ Վերջերս ընդարձակեց իր գործառնութիւնները և կ'երեւի թէ յանձնառութիւնները այժմու տագնապին հանդիպելով դժուարութեան ենթարկուած է։

Նիւ-Եորքի մէջ 36 «Թրըսդ Քըմփէնի» մեծ պանքաներ կան, աւանդատու, որոնց մէջ հինգ գլխաւորներն են. — Ֆարմըրս Լօն էնտ Թրըսդ որ 81,723,518 միլիոն տոլարի աւանդ ընդունած է, Թրըսդ Քըմփէնի օվ Ամէրիքա՝ 64,154,875 միլիոն տոլար աւանդ ունի. Քնիքէրպօքըր Թրըսդ՝ 62,114,996 միլիոն տոլար, Եունայդէտ Սդէյդ Քըմփէնի՝ 59,394,162 միլիոն և Եունիըն Թրըսդ Քըմփէնի 48,231,644 միլիոն աւանդով։ Առաջին երկուքը դադրեցուցած են իրենց վճարումները։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 25 հոկտ. — Ելմտից նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը 25 միլիոն տոլար դրած է պանքաներուն տրամադրութեան տակ։ Ռօքֆէլլըր ըսաւ թէ արդի տագնապը հիմնաւոր չէ և հետեւապէս անցողական է և ամէն երկրասէր պարտի կարելին ի գործ դնել հանրային վստահութիւնը վերահաստատելու համար։ Մեծ դրամատէրները բուռն ջանքեր կ'ընեն՝ վարկի տագնապը անհետացնելու համար։ Մօռկան Տունը երեսուն միլիոն տոլար փոխ տուաւ 10% տոկոսով և ասոր վրայ բարւոքումը յառաջ եկաւ արժեթուղթերուն վրայ, որոնք 5—6 տոլար վրայ ելան։ Գանձը 3,500,000 տոլար տուաւ «Թըրըսդ Քըմփէնի օվ Ամէրիքա» պանքային։ Սնանկացեալ Աւանդի պանքային ալ դատարանի կողմէ հսկող մը կարգուեցաւ։ Եւրոպայէ 10—15 միլիոն տոլարի ոսկի բերել տալու մասին բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 25 հոկտ. — «Եունայդէտ Սդէյդ Էքսչէնճ պանք»ը, որ կէս միլիոն տոլարի չափ աւանդ ունի, այս առտու չբացաւ իր դուռը։ «Ֆիլատէլֆիա րօտ ալլէնտ Եունիըն Թրըսդ Քըմփէնի»ն ալ գոց մնաց այսօր։ «Պրուքլին պանք»ն ալ չբացաւ իր դրասենեակը. դրամագլուխը 300,000 տոլար է։ «Ինդէրնէշնըլ Թրըսդ Քըմփէնի»ն ալ գոց մնաց այսօր։ Համեմատաբար փոքր հետեւեալ պանքաներն ալ սնանկացան. — «Համիլդըն պանք»ը, որ 40,000 սթերլին դրամագլուխ ունէր և 1,400,000 սթերլինի աւանդ։ Սա կը յայտարարէ թէ առժամանակեայ կերպով դադրեցուցած է իր վճարումները։ «Թուէլֆ Ուարդ պանք»ը նոյնպէս 40 հազար սթերլին դրամագլուխ ունէր և 600,000ի աւանդ։ Նիւ-Եորքի «Էմփայր Սիդի Սէյվինկ Պանք»ը դադրեցուց իր վճարումները, միամսեայ օրինական մօռատօրեօմ մը պահանջելով։ Դրամագլուխն է 100,000 սթերլին և աւանդն է 300,000 սթերլին։ — Աւանդատուները աւելի հոծ բազմութեամբ խռնուած են «Լինքըլն Թրըսդ Քըմփէնի»յի և «Թրըսդ Քըմփէնի օվ Ամէրիքա»յի դուռներուն առջեւ, և աւանդները ետ կը պահանջեն։ «Քըմփէնի»ն երկու օրուան մէջ 18 միլիոն տոլար վճարեց։ Կառավարութեան Գանձը և Ռօքֆէլէր 110 միլիոն տոլար յանձնած են պանքաներուն։

* * *

ՅԵՏՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 27 հոկտ. — Շաբաթ օրը, Բարիզի Սակարանը բացուելուն, գիները հաստատուն էին, վասն զի Նիւ-Եորքի հրապարակէն նպաստաւոր լուրեր առնուած էին։ Բոլոր գիները բարձրացած էին։ Ռիօ Թինթօ 1725 էր և Պոլիս Գարայլըն՝ 528։ Սակայն կէսօրէն երկու ժամ ետքը Պերլինի հեռագիրները մեծ տկարութիւն մը ծանուցին։ Իսկոյն վաճառումներ տեղի ունեցան պետական և զանազան արժեթուղթերու վրայ։ Ֆրանսական ռանդը 20 սանթիմ կորսնցուց և սպանիական ու ռուսականները՝ կէս «բուան»։ Վարկի հաստատութեանց բաժնեթուղթերն ալ զգալապէս ինկան։ Քրէտի Լիոնէն 1141 եղաւ։ Ռիօ Թինթօ՝ 1712։ Պոլիս Գարայլըն 482 փակուեցաւ։ Փակման պահուն գիները շատ ինկած էին։ Լոնտոնի մէջ, ուր հաշուեյարդարում կը կատարուէր, հրապարակը ընդհանուր կերպով տկար էր։ Անգլիական քոնսոլիտէները ինկած էին։ Ամերիկեան արժեթուղթերը թեթեւ բարւոքում մը կրած էին։

ՊԵՐԼԻՆ. — Այս անգամ Սակարանը գէշ տպաւորութեան մը տակ էր, վասն զի զրոյց կար թէ սեղանաւորական մեծ սնանկութիւններ պիտի ծանուցուին. հրապարակին վրայ վհատութիւն կը տիրէր։

ՓԱՐԻԶ. — Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիշօն, երէկ, սեղան մը տուաւ ի պատիւ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվօլսքիի, որ մէկ քանի օրէն Բարիզէն պիտի մեկնի։

ՊԵՐԼԻՆ. — Գերման թերթերը կ'ըսեն թէ ֆոն Գիւլօվ իշխանը կայսեր ու կայսրուհիին հետ Անգլիա պիտի չերթայ, վասն զի նախարարապետը չի կրնար հեռանալ խորհրդարանական աշխատութեանց վերըսկսելէն առաջ, որոնք դեկտեմբերի առաջին օրերուն պիտի բացուին։

— Մոլթքէ-Հարտէնի դատին վճիռը երեքշաբթի պիտի տրուի։

ՓԱՐԻԶ. — Սպանիոյ թագաւորը, թագուհին ու Ասթուրի իշխանը երէկ իրիկուն Մատրիտէն ճամբայ ելան դէպ ի Անգլիա. անպաշտօն կերպով կը ճամբորդեն՝ Քովատոնկայի կոմս ու կոմսուհի անունով։ Վաղը Բարիզ պիտի ժամանեն և Ռիվոլի փողոցին Մօրիս օթէլը պիտի իջեւանին։

ՀՌՈՄ. — Ամբողջ Գալապրիոյ մէջ հեղեղումներ անձրեւները կը շարունակեն՝ կացութիւնը ծանրացնելով։ Ֆէրրուծծիանոյի երկրաշարժէն մեռնողներուն թիւը դեռ որոշ չէ, սակայն բարեբախտաբար առաջին թիւերը չափազանց կ'երեւան։ Ցարդ 120 մեռեալներ կան։

ԼՈՆՏՈՆ. — Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ ամերիկեան բամպակի գիները կ'իյնան, բարձր բռնելու համար եղած ջանքերուն հակառակ. 15էն 7ի իջաւ՝ դեկտեմբերի համար։ 200,000 պարկ ծախուեցաւ։

ՎԵՆԵՏԻԿ. — Բոլոր գետերը և հեղեղները մեծապէս յորդած են։ Վիչէնցէ, Սքիօ, Մարօսթիքա, Թիէնօ ու Ռովիկօ քաղաքները մասամբ ողողուած են։ Մարդու վնաս չկայ, բայց նիւթական վնասը խիստ մեծ է։

ՊՐԱՆՔԱԼԷՈՆԷ (Գալապրիա). — Այսօր կէսօրին հոս երկրաշարժի նոր ցնցում մը զգացուեցաւ, մեծ խուճապ առաջ բերելով. վնաս չկայ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Ռուս կառավարութիւնը առաջին անգամ ըլլալով Դումային Տեղեկագիր մը պիտի հրատարակէ՝ Ճաբոնի հետ իր կատարած բանակցութեանց մասին։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ. — Պ. Ռուզվէլդ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ ամերիկեան նաւատորմը յառաջիկայ դեկտ. 26ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպ ի Խաղաղական։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ. — Հոս ժանտախտէ կասկածելի չորս դէպքեր պատահեցան, որոնց երեքը մահացու։

ՀՌՈՄ. — Ֆէրրուծծիանոյի մէջ երկրաշարժէն վիրաւորեալներուն թիւն է 600։ Անձրեւախառն բուռն փոթորիկ մը կը տիրէ երկրաշարժէն վնասուած վայրերը։

ՓԱՐԻԶ. — Սանթիակոյի մէջ առեւտրական մեծ տագնապ մը կը տիրէ։ Ոսկիի տարբերութիւնը հարիւրին եօթանասուն բարձրացաւ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 13|26 Հոկտ.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4%, Փ. Կ. Օ. Ո.		100 23
Ամենէն բարձր գին	»	100 32
Ամենէն վար գին	»	100 21
Բուլկի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	161 62
Ամենէն բարձր գին	»	162 37½
Ամենէն վար գին	»	161 62

ԲԱՑՈՒՄ 15|28 Հոկտ.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4%, Փ.Կ. Օ. Ո.		100 12
» » » ժամը 5ին Փ.Կ.	»	100 13
Բուլկի Երկաթուղի	Ֆր.	161 75
» » ժամը 5ին	»	161 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	428 —
Անատ. Երկթ. Զարթ. Ա.սէրի	»	508 —
» » » Բ.սէրի	»	505 —
» » բաժնեթղթ	Ա. Ո.	16 32½
Շիրքէթի Խայրիէ	»	44 —
Շիրքէթի Խայրիէի [illegible]	»	4 70
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 05
Օսմ. Ծխախոտ		18 15
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 70
» ժուիսանս		4 —

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 26 Հոկտ.

Միացեալ Օսմ. պարտք.) բաց.	Ա. Ո.	92 55
) գոց.	»	92 35
Բուլկի երկաթուղի	Ֆր.	168 —
Թրանսվալ	»	42 75
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	690 —
Ռէժիի բաժնեթուղթ	»	425 —
Պոլիս Քարա Այլըն	»	482 —
Օսմ. Մաքսատուն	»	497 —
Ֆրանս. Ռանթ 3%	»	94 30
Քրէտի Լիոնէ	»	1141 —
Ռուսական 5%	»	91 45
Իտալական Ռանթ	»	101 05
Սպանիական արտաքին	»	91 50
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 125
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի	»	3 ½

ԳՈՐԳԵՐ
ՁԻՆ ՀԱՍԸՐԸ

ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ՄՈՒՇԱՄՊԱ-ԼԻՆՕԼԷՕՄ, Կարասեաց համար ծոպեր (սաչաք) ՊԱՏԻ ՆԿԱՐԷՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼԱԶԱՐՕ ՑՐԱՆԳՕ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ԹԻՒԼԵՐ ԵՒ ՍԹՕՐՆԵՐ

ԲԵՐԱ Շիշլի Ճամբայ Բասամ Անարօլի ԿԱԼԱԹԱ Եէնի Ճամի թիւ 14 (Թիւնէլին կից) Կ. ՊՈԼԻՍ Ցինճանճըլար թիւ 33, 35, 37 եւ Սուլթան Համամ թիւ 3 36—8

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՆՑ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը կը յիշեցնէ հարկատուներուն թէ Դրոշմաթուղթի Օրէնքին 9րդ յօդուածին (թիւ 53) տրամադրութեան համաձայն, 1 ղրուշ որոշ դրոշմատուրքի ենթակայ են կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց տրուած խնդրագիրները, թագրիրները, թեզքերէները, տեղեկագիրները, յիշատակագիրները, միւզաքերէները, յայտարարագիրները և զեկուցագիրները։ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 10րդ յօդուածին համաձայն, որոշ տուրքի սակացոյցին մէջ և ապահարկութեան գլխին մէջ չգտնուող և համեմատական տուրքի ենթակայ չեղող գրութիւնները, ինչպէս նաև բոլոր այդ գրութեանց պատճէնը, քաղուածքը և թարգմանութիւնը 1 ղրուշ որոշ դրոշմատուրքի ենթակայ պիտի ըլլան, կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ներկայացուած ատեն։ Հետեւաբար հարկատուները կը հրաւիրուին, Դրոշմատուրքի Օրէնքին 29րդ յօդուածին համաձայն՝ կառավարական պաշտօնատանց և վարչութեանց ուղղուած բոլոր գրութեանց վրայ առանց բացառութեան, և անոնց կցուած նմուշներուն վրայ դրոշմաթուղթ փակցնել ու ջնջել, 38 և 40րդ յօդուածներու տրամադրած տուգանքին չենթարկուելու համար։ Նաև 1 ղրուշ դրոշմաթուղթի ենթակայ է այդ գրութեանց կցուած պաշտօնագիրներէն իւրաքանչիւրը, երբ այդ գրութիւններու և պաշտօնաթուղթերու մասին Դրոշմատուրքի Օրէնքին մէջ ուրիշ տրամադրութիւն կանխատեսուած չէ։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստոս 1907 30—19

* * *

Բոլոր պայմանագիրներու եւ մասնաւորաբար վարձակալութեան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրներ։

Բոլոր պայմանագիրներու և մասնաւորաբար վարձակալութեան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները անհատաբար ենթարկուած են թիւ 85ի 9րդ յօդուածին մէջ կանխատեսուած դրոշմատուրքին, այսինքն 10 փարա 40էն սկսեալ մինչեւ 100 ղրուշի համար, և 20 փարա՝ 100 ղրուշէն վեր գումարներու համար։ Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը տեղեկացած ըլլալով թէ բազմաթիւ պայմանագիրներ Դրոշմատուրքի Օրէնքին ենթարկուած չեն, ստիպուած է զանցառուներուն նկատմամբ դատական հետապնդում կատարել և 38րդ յօդուածին համաձայն տուգանքները գանձել, դրոշմաթուղթէ զուրկ իւրաքանչիւր ստացագրէ 150 կամ 250 ղրուշ, փակցուելիք 10 կամ 20 փարա դրոշմաթուղթին համեմատ։ Վարչութիւնը այս առթիւ հարկատուներուն կը յիշեցնէ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 50րդ յօդուածին տրամադրութիւնները, որոնց համաձայն, զանցառուներէն գանձուած տուգանքներուն կէսը պիտի տրուի օրինազանցութիւններ իմաց տուող տեղեկատուին։ Վարչութիւնը կը զգուշացընէ այն անձերէն, որոնք առաջ կրնան գալ պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները առանց դրոշմաթուղթի ձգելէն, միեւնոյն ատեն ուշադրութիւն հրաւիրելով այն ակներեւ չահուն վրայ զոր ունին պայմանագրի տէրերը, եթէ տեղեկութիւն տան դրոշմաթուղթէ զուրկ ստացագիրներու մասին։ Վարչութիւնը միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէ հարկատուներուն թէ կրնան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները կանխաւ ու ամբողջովին ենթարկել արտասովոր դրոշմի, %ին 5 զեղչով։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

1/14 օգոստ. 1907 30—21

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

Անգլ. կերպասեղինաց բուբոններու

ՊՈԼԻՍ, ՍԻՐՔԷՃԻ, ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ՃԱՄԲԱՆ, ՕՍՄԱՆԻԷ ՕԹԷԼԻՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՔԷՕՐՓՐԻՒԼԻ ԽԱՆԻՆ ՏԱԿ, ԼՈՆՏՈՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Սոյն վաճառատունը, աչնան եղանակին առթիւ, Անգլիոյ ամէնէն համբաւաւոր գործարաններէն բերել տուած է բալթոյի, բարաչուիի, քոսթիւմի, բանթալօնի, բլոշէնկօթի քուբոններ։ Գիները նշանակուած են իւրաքանչիւր կտորի վրայ և արտակարգ կերպով աժան կը ծախուին բոլոր քուբոնները, որոնք ամէն ճաշակի գոհացում կուտան իրենց ազնուութեամբ ու ազնուութեամբ։ Հետեւաբար այս վաճառատունը դիմող բոլոր յաճախորդները մեծապէս գոհ պիտի մնան թէ՛ ապրանքներու ազնուութենէն և թէ գիներու աժանութենէն։ Մեր ընթերցողներուն կը յանձնարարենք անգամ մը այցելել կերպասեղինաց սոյն վաճառատունը, ուրկէ գնում չկատարած՝ չպիտի կրնան դուրս ելլել։ Գաւառներէն իրենց հասցէն յղողներուն նմոյշ մը կը ղրկուի։ 10—6

Վաճառատունը կիրակի օրերը բաց է։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՍՈՅԹԸ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՁԵՏԵՂՄԱՆ ՅԱՏԿԱՑՈՒԱԾ

Պարգեւները կը վճարուին Կ. Պոլսոյ մէջ Երկրագործական դրամատան և Օսմ. Կայս. Պանքայի, իսկ գաւառներու մէջ յիշեալ Պանքաներու մասնաճիւղերուն կողմէ։ Տասներորդ Թիրաժը պիտի կատարուի 1323 Նոյ. 1ին Հանրօգուտ Շինութեանց պաշտօնատան մէջ։

Տոմսակներուն թիւը 175 000 — Պարգեւ շահող տոմսակներուն թիւը 35 000

Առաջին պարգեւ 300,000 — Երկրորդ պարգեւ 100,000 — Երրորդ պարգեւ 50,000 — Չորրորդ պարգեւ 20,000

ՊԱՐԳԵՒՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒՆ ՈՒ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պարգեւ		Հատ
300,000	ղրշ.	1
100,000	»	1
50,000	»	1
20,000	»	1
60,000	»	6
50,000	»	10
40,000	»	20
60,000	»	60
200,000	»	400
240,000	»	3000
630,000	»	31,500
1,750,000	»	35,000

իւրաքանչիւրը	10,000ական	ղրշ.
»	5,000 »	»
»	2,000 »	»
»	1,000 »	»
»	500 »	»
»	80 »	»
»	20 »	»

Թիրաժի գործողութիւնը կը կատարուի ի ներկայութեան Երկրագործական Պանքային Վարչական Խորհուրդի մարմնոյն, հաշուակալին, Ելմտական Նախարարութեան հաշուակալութեան Ատեանին և Օսմ. Կայս. Պանքային կողմէ կարգուած ներկայացուցիչներուն։ Ելած պարգեւները առանց ոևէ զեղչի կը վճարուին ամբողջապէս, մեճիտիէն քսան ղրուշ հաշուելով։ Թիրաժի միջոցին ամէն օր քաշուած թիւերը լրագիրներու մէջ կը հրատարակուին յաջորդ օրը։

Վիճակահանութեան տոմսերը կը ծախուին Երկրագործական Պանքային կեդրոնատեղիին, Պոլսոյ կողմը վիճակահանութեան մասնաճիւղին, իսկ գաւառները Երկրագործական Պանքայի և Օսմ. Կայս. Պանքայի մասնաճիւղերուն մէջ։ Ամբողջական քսանըհինգ տոմսակ գնողին հարիւրին վեց ղրուշ զեղչ կ'ըլլայ։ Թիրաժէն մէկ օր առաջ ետ դարձուած տոմսերը կ'ընդունուին և անոնց արժէքը կը վճարուի։

Ամբողջ տոմսին արժէքը մէկ մեճիտիէ
Կէս տոմսին արժէքը կէս մեճիտիէ
Քառորդ տոմսին արժէքը հինգ ղրուշ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՒՆ

Ժամանակացոյց կոխմբ.երու երթևեկին. 1907 սեպտ. 14 (Ն. Տ.) շաբաթ օրէն սկսեալ

ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷՅԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ		Կոխմբ. 622 Ապր. եւ Ճմբ. Առտու
Կայարան		
Գոնիա	մկն.	12 30
Գաչին խան		1 1
Ջումրա		1 45
Արըգ Էօրէն		2 13
Մանդասուն		2 42
Գարաման	ժմն.	3 13
	մկն.	3 28
Սիտրովա		3 54
Այրանճը-Տէրպէնտ		4 44
Ալաճա		5 25
Էրէյլի	ժմն.	5 40
	մկն.	6 5
Պուլկուրլու իրիկուն	ժմն.	6 20

ԴԱՐՁ		Կոխմբ. 621 Ապր. եւ Ճմբ. Իրիկուն
Կայարան		
Պուլկուրլու	մկն.	6 35
Էրէյլի	ժմն.	6 53
	մկն.	8 50
Ալաճա		9 11
Այրանճը-Տէրպէնտ		10
Սիտրովա		10 43
Գարաման	ժմն.	11 7
	մկն.	11 22
Մանդասուն		11 55
Արըգ Էօրէն		12 24
Ջումրա		1 —
Գաչին խան		1 36
Գոնիա իրիկուն	ժմն.	2 5

50—37

ԶԵՆԻԹ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀՌՉԱԿ ՎԱՅԵԼՈՂ

միակ ժամացոյցը իր նրբախնամ յօրինուածքին, իր բարեձեւութեան, իր տոկունութեան և իր բարձր ճշդութեան համար, յատկութիւններ՝ որոնք բոլոր Արեւմտահանդէսներու մէջ իրաւապէս արժանացուցած են զայն ամենաբարձր վարձատրութեանց, և որոնց համար կարելի է միշտ զայն յանձնարարել և երաշխաւորել։ Իբրեւ կատարելագործութեան վերջին բառը՝ ժամագործական ճարտարարուեստին արդի կալուածին մէջ, ԶԵՆԻԹ ժամացոյցը լիովին կ'արդարացնէ իրեն ընծայուած անունը։

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶ, 1900
ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ.—ՆԷՕՇԱԴԷԼԻ ԴԻՏԱՐԱՆԻՆ. 1903
ԱՐՏԱՔՈՅ ՄՐՑՄԱՆ.—ԱՆԴԱՄ ԺԻՒՐԻԻ, ՄԻԼԱՆ. 1906
Եւն. եւն. եւն.

ԱՄԷՆ ՄԵԾԱԳԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար — Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ ԵՒ ԸՆԿ.
Մեծ վաճառատուն ժամացոյցներու, շղթաներու և գոհարեղէններու
ԹԻՒ 16 — ՊԱՀՃԷ ԳԱՊՈՒ — ԹԻՒ 16
Օռոզտի-Պաք հաստատութեան դիմացը
Ի Բերա, կը գտնուի գոհարավաճառ Տ. Տ. ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ քով,
Թիւ 400 Մեծ-Փողոց 50—31

ԲՐՈՎՈՏՆԻՔ

Ռուսական դիմացկուն և վայելուչ լաստիկներ։ Մեր յարգոյ յաճախորդներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս 1888 թուականն և մարքան կրող լաստիկին վրայ, որ համաշխարհիկ համբաւ կը վայելէ։

Կը ծախուի կօշիկի գլխաւոր վաճառատուներուն մէջ։

ԸՆԴՀ. ՄԲԵՌԱՆՑ
Պոլիս, Պէօյիւք Թիճարէթ խան,
ԷՏ. ՔԷՕԼԼԷՐ, յաջորդ Ֆէրտինանտ Շմիտ։

50—8

ПРОВОДНИКЪ
1888
ТОВ. РУСО-ФРАНЦ ЗАВРЕЗ ПРОВОДНИКЪ. РИГА
FRENCH IND. RUBBER WORKS

ԹՈՄԱՍ ՔՈՒՔ ԸՆԴ ՈՐԴԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտէսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարոնելլօ	3709	Սարֆօ	1119
Ալեքթ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Մեքստօ	3557	Տիբիս	1735
Անճելօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիա	119
Աթիլոքօ	2277	Տրաքօ	1718	Հումպէր	595	Մոնդէպէլլօ		Սցէրա	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իտալօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
Պորտինօ	1264	Էպրօ	3464	Իտասքօ	5540	Նէքա	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	Էլտորատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օտիա	4100	Թոքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էրասմօ	1841	Քլէօ	1053	Օթելլօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիպսօ	1837	Ֆիտօ	954	Քալըինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գարլօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոմօ	1700	Փալերմօ	1637	Վասքօ	1914
Գազօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Փոլօ	510	Վոլօ	1289
Չիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանթօ	2272	Րիալթօ	3329	Վելթուցն.	2391
Սոլէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվոռնօ	1643	Րինալտօ	1553	Եէլա	1350
Գոլորատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լորենցօ	3191	Րոլլօ	1613	Զէթա	1200
Գոնկօ	2905	Կօզօ	1011	Մալմօ	724	Րոմէօ	1789	Թազօ	
Գորսօ	895	Կըզանօ	1695	Մարէնկօ	1273	Ռուգարքէօ	136	Մալոն	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն հոս հասած են.
Միխաեօ շոգենաւը, Նաւապետ Թորր։
Ընդհանուր վաճառքով Հըլլէն հոս կը սպասուին.
Թոմիօ շոգենաւը, Նաւապետ Ֆարն, նոյ. 10ին։
Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՕՍ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—29

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերթ.

Շաբաթական ամենէն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

Իսմաիլիա շոգենաւը Նաւապետ Ան. աէրլէչ, չորեքշաբթի, 30 հոկտ. 1907 (Ը. Ե.) կէսօրէն ետք ժամը 2ին, Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ, իսկ հինգշաբթի 31 հոկտ. 1907 (Ը. Ե), կէսօրէ ետքը, ժամ 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Միտիլլի, Իզմիր և Պիրէոս։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, Քարաքէօյ քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը, Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան։

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅ.

Ն. ՓԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՓԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Հոկտ. 31ին, Իմէրէդի, Մարսիլիայէն
Նոյ. 4ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
Նոյ. 5ին, Մինկրէլլի, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Նոյ. 1ին, Իմէրէդի, Զօնկուլտաք, Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում, Նովորոսիսք
Նոյ. 5ին, Ֆրիժի, Մուտանիա եւ Մարսիլիա։
Նոյ. 6ին, Մինկրէլի, Սեւ Ծով։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.,
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ քարափին վրայ։
15 50—32 Թ. ՌԸՔՈՒԼ

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեգի	Նալդօզիա
Մեմֆիս	Էմերալտա
Ռաֆայէլ	Գուզիրիա
Թեյլըր	Մեքսիկա
Նաւարջօն	Ֆայալի
Նավարին	Ֆարօս
	Թեբա

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաեւ մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ճամբորդներու համար սեղանատուն ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ առանձնաշնորհ թուով ճամբորդներ կ'առնեն բայց սեղանատուն չունին։ ...

Կ. Պոլսէ Լիվերփուլ Ա. կարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ Ղալաթիոյ մաքսը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ եւ Ընկ. Գործակալք
Ուիթալ խան, Գաճէ գափու, Պոլիս
ՃԷՅՄ ՄՕՍ ԸՆԿ.
50—5 31 Ճէյմս Սթրիթ, Լիվերփուլ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (212)

[illegible]

Գեղանի Կոմսուհիի Մը ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԾԵՐՈՒԿ ԱՌԻՒԾԸ

ԺԷ.

ԱՆԾԱՆՕԹ ԱՆՁԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դատաւորը դուրս ելաւ, առանձին ձգելով հայր ու աղջիկ։ Ռոզ-Լիզօնի մտածումները այնքան շփոթ էին որ չմըտաբերեց խօսիլ։ Կոմսը հարցուց.

—Ըսել է Հանրիօ և դուն կարծեցիք որ ես եմ յանցաւորը։

Ռոզ հօրը վրայ խոյացաւ, ուրախութեան մեծ ճիչ մը արձակելով։

—Ուրեմն դուն չէ՞ս։

—Ո՛չ, ո՛չ։

Պահ մը լռեր դգուեցին։ Ցեռոյ ծերունին մտմտեց, սա անլուծելի հարցին առջեւ շուարած.

—Բայց ո՞վ է մարդասպանը, ո՞վ է մարդասպանը։

ԺԸ.

ԱՆՏԱՌԸ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ ԻՐ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Առտու մը, ժամը վեցի ատենները, տօքթ. Ֆոնթընայլ դեռ նոր ելած էր անկողնէն, երբ ծառայ մը իմաց տուաւ որ այցելու մը կը սպասէր նախասենեակին մէջ։ Քրիսթիան վարժուած էր առաւօտեան այդ կարգի այցելութեանց, և նոյն իսկ գիշերը յաճախ կուգային արթընցնել զինքը։ Տարուան այդ եղանակին՝ կատարեալ ուղեւորութիւն մըն էր այս, և երբ երիտասարդ բժիշկը իր աշխատութեան սենեակը մտաւ, լամբարը վառուած էր արդէն։

Ծառան ներս մտցուց այցելուն։ Միջահասակ գիւղացի մըն էր, գեր մարմնով, որ աւելի խոշոր կ'երեւար գլխէն մինչեւ ոտքերը ծածկող այծեմորթէ մուշտակին ներքեւ։ Մոյկեր հագած էր և ուխարի մորթէ գդակ մը դրած, որ ականջներն ալ կը պահպանէր, օդը սաստիկ ցուրտ ըլլալուն համար, մանաւանդ որ մարդը հեռուէն եկած էր։ Ալեխառն պեխ մը և կարմրցած թարթիչներով աչքեր միայն կը տեսնուէին։

Քրիսթիան մէկ ակնարկով ճանչցաւ այդ մարդը։

—Դո՞ւք էք, Մուրլօթ։ Հիւանդ էք արդեօք։

Արդարեւ Բօմ-տը-Բէնի պանդոկապետը՝ Մուրլօթն էր։

—Ո՛չ, պարոն բժիշկ, ինծի համար չէ որ եկած եմ... կիրով ու աւազով յօրինուած է իմ մարմինս... Բայց պանդոկին մէջ մէկը կայ որ ձեզի պէտք ունի. սահմանագլխին վրայ պատահած խառնաշփոթութեան մը մէջ վիրաւորուեր է երբ մաքսանենգութիւն կ'ընէր գերման մաքսային պաշտօնեաներու քթին տակ...

—Ծանրապէս վիրաւորուա՞ծ է։

—Այո՛, մարմնոյն մէջ գնդակ մը ընդունելով...

—Ե՞րբ։

—Երէկ իրիկուն...

—Ինչո՞ւ համար ինծի չդիմեցիք անմիջապէս։

—Որովհետեւ այնքան ծանր չէր գըտներ վէրքը... Բայց մարդը մինչեւ առտու պոռաց ցաւէն... Եւ որովհետեւ կրնայ սաստկել, պատասխանատուութիւն չստանձնելու համար՝ հոս եկայ... բայց կրնամ ձեզի գոհացում տալ անմիջապէս... Ամէն պարագայի մէջ՝ այդ անպիտանին համար չարժեր որ մարդ ձիւնին մէջ պաղեցնէ ոտքերը՝ մահուընէ փրկելու նպատակաւ... Եթէ օձիքը ազատէ՝ աղէկ... Պանդոկս շատ մը չարագործներ կուգան, բայց ամէնքն ալ այդ մարդուն չափ յանդուգն չեն...

—Ինչ է անունը...

—Օ՛հ, չէք ճանչնար զանի. Գերմանացի մըն է... դասալիք մը... վտանգաւոր չարագործ մը, որ տասը անգամ դատապարտուած է սահմանագլխին վրայ ըրած չահատակութեանց համար, առանց ծուղակի մէջ բռնուելու...

Քրիսթիանի միտքը անուն մը ինկաւ։

—Օպերշթա՞յնն է։

—Այո՛։ Կը ճանչնա՞ք միթէ։ Եթէ ձեր բարեկամներէն է, շիտակը չեմ շնորհաւորեր ձեզ, ըսաւ Մուրլօթ ծիծաղելով։ Մնաց որ ես գանգատելու պատճառ մը չունիմ... երբ դրամ անցնի ձեռքը՝ անհաշիւ կը ծախսէ։ Այն ատեն կը յաջողիմ դրամ առնել ձեռքէն... որովհետեւ երբ անկուշտ ըլլայ՝ բուռնցքներով կը վճարէ... պարոն Ֆոնթընայլ հետս կուգա՞ք։

—Ընդհուպ։

Քանի մը վայրկեան յետոյ բալխիր մը կեցած էր տան առջեւ։ Անկարելի էր կառքով երթալ մինչեւ պանդոկ, բայց ճամբուն երեք քառորդին վրայ բալխիր կը բանէր, նոյն իսկ անտառային ուղիներուն մէջ, սառնամանիքէն կարծրացած ձիւնին վրայէն։ Բժիշկն ու պանդոկապետը իրարու քով նստան բալխիրին մէջ։ Բալխիրը սկսաւ յառաջանալ մութին մէջէն։ Արդէն իսկ գորշ ստուերներ կը ծփային երկինքին վրայ, որոնք այգին ծագումը իմաց կուտային։ Պայծառ էր երկնակամարը։ Օդը շատ գեղեցիկ ըլլալ կը խոստանար այդ օրը։ Ոչ մէկ ամպիկ կար դաշտերուն մէջ։ Ամէն ինչ քունի մէջ թաղուած էր։

Այն ժայռերուն ստորոտը, որոնց մէջէն օձապտոյտ կ'երկարէր արահետը, Քրիսթիան իր բալխիրէն դուրս ելաւ, եղեւնիի մը կապեց ձին և տաք ծածկոց մը փռեց անոր կռնակը։ Ու սկսաւ հետիոտն մագլցիլ Մուրլօթի հետ։ Առաջին անգամն էր որ այդ մենաւոր վայրը կ'երթար այն աղետալի գիշերէն յետոյ, երբ Ռոզ-Լիզօնի օգնութեան հասած էր։ Կը ճանչնար այդ արահետը և անգամ մը արդէն մագլցած էր անկէ, և բացատանը հասնելուն, ուր կը գտնուէր պանդոկը, մարդ մը դուրս ելած ու աներեւութացած էր անտառին մէջ, Օպերշթայնն էր ան։ Դարձեալ այդ թշուառականն էր որ դարմանելու կ'երթար Քրիսթիան։

Երբ պանդոկ հասան, Մուրլօթ բացաւ դուռը և յետոյ ականջ դրաւ, ըսելով.

—Լռող չկայ։ Մեկնած միջոցիս կը հեծէր։ Թերեւս մեռած է։

—Ո՞ւր պառկած է։

—Վերի սենեակը հանեցի. Թերեւս յաճախորդներ գային և վարի սրահին մէջ ճնկէին...

Քրիսթիան նեղ ու մութ սանդուխէն վեր ելաւ, թէև այդ միջոցին արդէն լոյս մը ծագած էր, որ հազիւ ներս կը թափանցէր պատուհաններու ցօղաթուրմ ապակիներէն։ Վիրաւորը պառկած էր այնպիսի սենեակի մը մէջ, ուր մէկ անկողին կար և յարդէ աթոռ մը։ Երկու մարդոց ներս մտնելէն յետոյ Օպերշթայն շարժում մը չըրաւ։

—Օ՛հ, մեռած է, ըսաւ Մուրլօթ։

Բայց Քրիսթիան ծածկոյթները մեկդի նետելով և վիրաւորեալը զննելով պատասխանեց.

—Ո՛չ, կենդանի է ան...

Մուրլօթի հրամայեց որ ճերմակեղէններ, անձեռոցներ և հին քուրջեր բերէ, ինչպէս նաեւ ջուր տաքցնելու համար պէտք եղածը։ Մինչ պանդոկապետը վար կ'իջնէր՝ այդ պատրաստութիւնները տեսնելու համար, Քրիսթիան կը զններ վէրքը, անոր խորութիւնը հասկնալու համար։

Օպերշթայն ցաւէն հեծիւն մը արձակեց և աչքերը բացաւ։ Վէրքը թէեւ ծանր, բայց մահացու չէր։ Շատ արիւն կորսընցուցած ըլլալուն համար, ջերմի նոպայ մը ունեցած էր։ Սակայն Օպերշթայն, հակառակ իր արձակած հեծիւններուն, ճանչցած ըլլալով Քրիսթիանը, երբեմն սոսկալի նայուածքներ կ'ուղղէր երիտասարդ բժիշկին։ Մահուընէ կը վախնար, և չէր համարձակեր հարցափորձել Քրիսթիանը։

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ